

פ ר ט י - כ ל

ישיבת ועדת המשנה אשר נבחרה על-פי החלטה
מס. ב/65(א) של ועדת השרים לענייני בטחון
מיום ו' בסיון תשכ"ז - 14.6.67

ז' בסיון תשכ"ז - 15.6.67
(בשעה 10:00 בבוקר)

נכחו השרים: ל. אשכול - יו"ר

א. אבן

מ. בגין

י. אלון

מ. דיין

י. עוזאי - מזכירת הממשלה

י. הרצוג - מנכ"ל משרד ראש הממשלה

רשמה: ל. צ'סנר

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני פותח את הישיבה. אני מבין שאנחנו רוצים היום להתרכז בעניינים ממש ולסכם את עמדותינו לגבי השאלות השונות, במקרה וישאלו אותנו. אני הייתי רוצה מאוד לדעת מה נעשה עם הרמה, ומשום מה יש לי רצון להתחיל ממש.

שר העבודה י. אלון:

אני מציע שכל אחד בעשר דקות יסביר את הפילוסופיה שלו בנושא ואת הצעותיו. אולי שר הבטחון או שר החוץ יפתחו, ואז כל אחד יביע את דעתו ובסוף נתרכז סביב השאלות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

חבל על הזמן, אין דומה בעיית ירדן לבעיית סוריה, ואין דומה אפילו בעיית סיני לבעיית סוריה. אני מציע להתחיל מהרמה, כי הרוגז ברמה הוא יותר חריף ויותר צודק. מה שיש לנו בלבנו על סוריה אנחנו יודעים. היות ואני חושב שאנחנו לא ניישב שם - ולא נעשה זאת אפילו אם היה השטח ריק, ואז היה יותר קל, היינו יכולים לבוא אל ג'ונסון ולהגיד: "פה יש דבר אחד, אנחנו רוצים שלום קבע, ושיפסקו "לבלבל את המוח" עם המים. 20-25 ק"מ מהגבול לא מחזיקים נשק. ואז באה השאלה איך שומרים על זה ומי ישמור על זה."

שר החוץ א. אבן:

יש מיברק אחד שמקצר את הדרך להבנת העמדה האמריקנית. יוג'ין רוסטאו קרא לשגריר שלנו - שעוסק עכשיו רק בעניינים אלה - כשבדידו היה כבר דין וחשבון משיחתי עם בארבור כאן. רוסטאו שם לב בעיקר לפיסקה שלבטחון ולשלום יש אימפליקציות טריטוריאליות. הוא אמר שיש כל הסיכויים לכך שעצרת החירום תתחיל או ביום ששי השבוע או ביום שני הקרוב. יתכן וקוסיגין יבוא ולא יבוא גרומיקו. בהתאם לכך, דבר ארצות הברית בעצרת יושמע, אך על ידי ראסק, או על ידי הנשיא, אם כי יתכן שבכל מקרה הנאום יושמע על ידי ראסק, בשם הנשיא.

אני קורא מתוך מברקו של השגריר הרמן: "הסובייטים עוסקים בתעמולה רעשנית בכל העולם ואף משתמשים באיומים. אין להם עוד הערכה על שיחת בומדיין במוסקבה וכן אין להם הערכה מדויקת עדיין על העמדה הרוסית ועד היכן הרוסים מוכנים ללכת. הוא קרא לי מאמר, לפני שיעסוק הלילה בהכנת טיוטה ראשונה של הנאום האמריקני בעצרת, היה רוצה להחליף דעות על עמדתנו. נקודת המוצא של הנאום האמריקני תהיה הצעת ההחלטה של ארצות הברית במועצת הבטחון." הצעת ארה"ב היתה, שאחרי הפסקת האש יש צורך במשא ומתן בין הצדדים בעזרת צד שלישי.

הנשיא במסיבת עיתונאים שלו היום חזר על עמדה זאת באומרו, שאם כי גם ארצות הברית ממשיכה לדגול במדיניות של שלימות ועצמאות של כל המדינות במזרח התכיון, איך תורה זאת תתבצע, יהיה תלוי בהרבה מדינות האזור בעצמן. ניסינו לנתק אותו מהמושג של שלימות טריטוריאלית. כלומר, שהצדדים יכולים לקבוע שלימות טריטוריאלית אחרת. "כן הוסיף הנשיא שיש לדאוג דוקטרינה זאת בהקשר לתפיסה אחרת נוספת, שכל נשיאי ארה"ב דגלו בה, והיא: שלום באזור. רוסטאו הוסיף שהוא שואב עידוד מכך שבנאום קוב דה-מרוויל היום הוא דיבר על REGLAMENT DE PAIX. אחת הבעיות המדאיות היא, שנוצר רושם בעולם שאנו רוצים להמשיך להשתלט על כל השטחים שכבשנו. התרשמות זאת הקיימת בעולם מזינה את הלחץ והאיומים הרוסיים והדבר יכול להיות בעוכרינו. התרשמותו בנאום דיין בטלביזיה היתה שאנו רוצים בשלום ובבטחון ושאונו רוצים שהאופי של מדינת-ישראל ישתנה כפי שמזכיר להשתנות, ואם נספח לה את הגדה-המערבית על תושביה. הוא מבין שממשלתנו ודאי טרם הגיעה לידי מסקנות ואין הדבר מונע ממשלת ארה"ב להכין נאומה בעצרת על

יסוד נקודות המוצא שהזכירם. אך הוא אישית היה רוצה לנסות להבין יותר על מה אנחנו חשבים, כפי שאמר לי כמה פעמים, לא היה רוצה שתיווצר בינינו אי הבנה. על כן הוא מבין שמבחינת שטחים, מה חשוב לנו זה ירושלים, הרמה הסורית, שינויים מסויימים בגבולנו עם ירדן, ונוסף על כך, הסדר שיבטיח בטחוננו ושלום ושיט חופשי בתעלה ובמיצרים.

ההרגשה אצלם היא: ירושלים כן, אבל לא על השטחים. הם רוצים לתרום משהו בעיקר בשטח הפליטים. הם חוזרים על זה כל הזמן, שאם רוצים שטחים, צריך לתרום לבעיית הפליטים.

בתשובה אמר לנו השגריר: "אין להתפלא על כך שטרם גיבשנו מדיניות מפורטת ומגובשת. המצב בחוקי היום הוא שחוזי שביתת הנשק כבר אינם קיימים, כי מדינות ערב הכריזו מלחמה נגדנו, ולאחר המלחמה הזאת מועצת הבטחון החליטה על הפסקת אש הדדית, על פי קווי החזית הקיימים. הדגשתי במיוחד, ששלוש פעמים ניסינו להגיע להפסקת אש ב-5 ביוני על פי חוזה שביתת הנשק, אך ירדן סירבה להפסיק והכריזה מלחמה. כלומר, מבחינה חוקית ומעשית כאחד, מה שצריך להיות עכשיו הוא, שהצדדים שהשתתפו במלחמה יגשו עכשיו לנהל משא ומתן על הסכם שלום, בהתאם למגילת האו"ם. עליו להבין שענין זה של משא ומתן ישיר לקראת הסכם שלום הוא בשבילנו עקרון בסיסי. לא נוכל לסבול פעם שלישית חזרה לאי הכרה בישראל וניצול הסדר בכיסוי להכנסת מלחמה נוספת. השיב שאת זה הוא מבין ואין התנגשות עקרונית בין תפיסה זו לבין תפיסת ממשלת ארה"ב. השאלה היא פירוש התפיסה הזאת. שוב הדגיש שיהיה זה רע מאוד אם ייווצר רושם בעולם שפנינו באמת להחזיק כל השטח. בענין ירושלים, הסברתי לו מה שעשינו לגבי המקומות הקדושים והזכרתי לו שב-1949 ארה"ב בעצמה נקטה ברעיון של הבינאום הטריטוריאלי ודגלה ברעיון של הבינאום הפונקציונאלי. אינני רוצה לנבא גיבוש עמדת ממשלתי בנדון, אך ברור לגמרי שלא נוותר על שלימות ירושלים. כן אמרתי שהתקפת ירדן שינתה את כל המצב ועלינו להתייחס למסקנות מבחינת בטחוננו. אמר שזה מוגן לו. לגבי הרמה הסורית, אמר שגם נקודה זו עומדת נגד עיניהם, או מבחינת סיפוח לישראל, או מבחינת פירוז.

בסיכום התרשמתי מדבריו של רוסטאו שהמצב כפי

שנראה להם הוא כדלקמן:

1. הרוסים לוחצים לנסיגה לקווי שביתת הנשק, מתוך כך נסיון להחזיר לעצמם היוקרה שהפסידו. אין ממשלת ארה"ב יודעת עד היכן ילכו, כי ממשלת ארה"ב מבינה יפה שהשלמה עם העמדה הזאת פירושה התנגשות חזיתית עם ישראל. חושבני שאין לממשלת ארה"ב כל הבנה בנדון.

2. על-מנת לצאת מן הדילמה של תורת "השלמות הטריטוריאלית" נזקקת ארה"ב לדוקטרינה של שלום בהסדר בין הצדדים. עם זאת, אין לממשלת ארה"ב, בשלב זה כל יסוד להניח שניתן להביא הערבים למשא ומתן ישיר עם ישראל להסכם שלום. אי לזאת, חייבת ממשלת ארה"ב, קודם כל, לעשות מאמץ לעבור במועצת הבטחון ובעצרת בשלום. אפילו לגבי מועצת הבטחון אי לממשלת ארה"ב בכלל הבטחון שהרוסים לא ינצחו אם יראו גמישות ויוותרו על סעיף ההיגוי ויוסיפו הבטחת החופש במיצרי טיראן לפי שעה. הרוסים נוקטים בקו נוקשה וזה מקל. אין לדעת מה יהיה המצב בעצרת. העמדה האמריקנית כפי שהובהרה לנו פעמים אין ספור היא, שאם לא נקפיד על נושאים כגון אופן הטיפול באוכלוסיה הערבית, המקומות הקדושים, והטיפול בשבויים, דמותנו תוכתם ונופיע בפני המצרים ובפני דעת הקהל העולמית ככובשים. זה יקל על מלאכת הרוסים וכן רק נזיק לעצמנו אם ניצור רושם בעצרת שפנינו להשתלטות על כל השטחים שכבשנו.

3. אם הרוסים לא יצליחו בעצרת בעמדתם הנוקשה, ניתן לקוות שתיווצר האפשרות לפעולה דיפלומטית, שתבטיח לישראל הדברים החיוניים, אם כי ממשלת ארה"ב כבר הבהירה לנו שגם אנחנו נצטרך לתרום משהו בעיקר בשטח הפליטים. בסיכום: עם כל הבנתי, קשיי הבירור הפנימי במשלה על בעיות מסובכות ביותר, חייב להיות לנו ברור לגמרי שאנחנו עומדים על סף עצרת חירום ובה נעמוד לפני לחץ רוסי חזיתי. מה שעלול לקבוע בעצרת הוא הדמות שלנו, יותר מכל דבר אחר. כן ברור לגמרי שנחוצה כבר עכשיו פעילות קדחתנית בכל בירור העצרת."

ראש הממשלה ל. אשכול:

בדברים כאלה צריך לתת תמצית, כי אנחנו רוצים היום להכין חומר לישיבת הוועדה בערב, ואחר כך לממשלה, אם יהיה צורך. כל אחד מבין שזה העיקר. תשבת שנדון הערב סעיף-סעיף ונסכים, אבל השר אלון מציע לתת לכל אחד להביע דעתו. כרצונכם.

השר מ. בגין:

אני מציע את ההצעות הבאות:

א) אנחנו תובעים חוזי שלום. נקודת המוצא היא שהסכמי שביתת הנשק אינם קיימים, ואנחנו רוצים חוזי שלום. אם אנחנו אומרים שזו נקודת-המוצא, הייתי מציע שאנחנו נבחין בין ארץ-ישראל המערבית לבין חצי האי סיני.

ראש הממשלה ל. אשכול:

כאשר אתה אומר "חוזי שלום", אתה רוצה להכריח את כולם בבת אחת, ואם אחד לא רוצה?

השר מ. בגין:

לא, לא עם כולן בבת אחת, חוזה שלום עם מי שיהיה מוכן.

ביחס לארץ ישראל המערבית - אני אשמש במושג הלאטיני: "PATRIA RES SACRA EXTRA COMMERCIUM", וזו צריכה להיות עמדתנו. אני רואה סכנה בכך שאנחנו מדברים על ירושלים בלבד. על ידי ה"ה"ן הזה, או ששומעים לאו, או שכאילו יש נטייה לקבל זאת. יש לנו, לדעתי, עמדה מוסרית חזקה מאוד ביחס לתביעה הזאת. איש לא יוכל לומר שאנחנו התחלנו במה שנקרא: "WAR OF REQUISITION". ממלכת ירדן העמידה את כוחותיה תחת פיקוד מצרי והתקיפה אותנו במעשה תוקפנות, אף על פי שפעמיים ביקשנו ממנה לא לעשות זאת. כלל גדול בהגנה לאומית עצמית כוללת את העמדה של התוקפן. בתהליך הזה, אנחנו שיחררנו חלק מארץ-ישראל.

מה אנחנו טוענים? מה המעמד של עבר הירדן המזרחית תחת חוסיין, לדרוש חזרה את השטח הזה? הרי הסיפוח של עבר-הירדן המזרחית, שהוא חלק של ארץ-ישראל המערבית היה לגמרי בלתי חוקי, גם הוא היה תוצאה של מעשה תוקפנות ב-1948, ואין שם לירדן שום מעמד.

זה קשור גם בבטחון וצריך לומר זאת במלוא הבהירות. מה אנחנו נהיה מוכנים למסור, לו היינו צריכים חס ושלום למסור לירדן, מארץ ישראל המערבית? את ירושלים לא נמסור, עיר האבות נשמור לנו, גם את בית לחם עם קבר רחל, יוצא שאנחנו היינו מוכנים לחשוב על מסירת המשולש. אז מהרס הזה הפגינו פגזים על תל-אביב ואפשר להחריב את נתניה ולכתר את ארץ-ישראל לשני חלקים. זה אבסורד להסכים לזה או לרמוז על זה, כשאנחנו טוענים שבטחון ושלום זה היינו הך.

אני אומר, שבשיחות הדיפלומטיות צריך לומר בפירוש, שהמושג של ארץ ישראל כולל גם את עזה, ולמצרים אין שם שום מעמד. כתוצאה ממעשה תוקפנות היא כבשה חבל ארץ שמעולם לא היה להם.

מבחינה זו, אני מציע שלא תהיינה שום פורמולות. אני חשוב שיש בזה סכנה נוראה, אם נעלה רעיונות כאלה, כי על ידי כך אנחנו ממליצים לשוב ולדון בהחלטת או"ם מ-1947 - מדינה פלשתינאית, לא אתם תקבעו את גבולותיה, הם יקבעו, אדרבא, תקימו אותה, תאפשרו את הקמתה. אז התעוררה הבעיה של רמלה, לוד, יפו הפרוזדור. מדוע אנחנו צריכים להציע זאת? זו הזמנת לחץ בלתי

משוער נגד אינטרסים עמוקים ביותר של ישראל.

לא צריך להעלות רעיונות אלה, יש זכויות היסטוריות. אם אנחנו נטען שהלכנו לפי הכלל RIGHT IS MIGHT, בעוד שהערכים הולכים לפי הכלל: MIGHT IS RIGHT, כל העולם יבין זאת.

עכשיו השאלה מה יהיה עם הערבים. זו שאלה שצריך לחשוב עליה. הייתי מציע לחשוב על הסדר כזה: כולם אינם יכולים לקבל אזרחות מדינת ישראל. אני מקווה שבמשך הזמן נקרא למדינתנו לא "מדינת-ישראל", אלא "ארץ ישראל". מדוע אינם צריכים לקבל אזרחות? כי אפילו בתנאי שלום, באמריקה, שום אדם אינו מקבל אזרחות לפני עבור חמש שנים, ואנשים אלה לא באו אלינו כל כנפי נשרים של רצון טוב, אלא חונכו במשך תשע-עשרה שנה למלחמה ולשנאה. ניתן להם מעמד של תושבים, זה מעמד מכובד מאוד, יש להם כל הזכויות. מאחר ומדובר לא באנשי רצון טוב, אם נאמר שבמשך שבע שנים יהיו תושבים ולא אזרחים, אני חושב שהעולם יקבל זאת בהבנה מוחלטת, ואז אינם משתתפים בבחירות שלוש הכנסות הבאות, לא הכנסת השביעית, לא השמינית ולא התשיעית.

מה אנחנו צריכים לעשות בשבע שנים אלו? אין להיבהל מתוספת זו אם אנחנו רוצים חיים של שלום ובטחון. אין להבהל מהעובדה שיהיה לנו רוב. כל הציונים חלמו שיהיה לנו רוב ארץ ישראל. זה היה חלומם של הרצל, של נורדאו ושל ז'בוטינסקי, שיהיה לנו רוב. יש לנו רוב, וכמובן צריך לדאוג שלא הם יהפכו לרוב. במשך שבע שנים אלו צריך לעשות את הצעדים הבאים:

א) להרבות בעליה יהודית. לי נדמה שארץ ישראל תהיה משגשגת ביחוד הודות לתיירות, אני משוכנע שיבואו מליוני תיירים, ואני חושב שנפתור את הבעיה של הגרעון במאזן המסחרי על ידי התיירות, כפי שכל המדינות התיירות מצליחות לעשות. ואם יבואו משקיעים, אני חושב שהעם שלנו עומד "להיוולד" מחדש על ידי האימפונדרבילים הקשורים עם המקומות הקדושים והכותל המערבית. יש סיכויים לקבל עליה גדולה גם מארצות הרווחה.

ב) על אף המשבר בינינו ובין רוסיה, אני חשוב, על סמך שיחות שהיו לי עם צ'ובצ'ין, שהרוסים הגיעו למסקנה שאליה הגיעו מדינות קומוניסטיות שמהן באו יהודים להמעיט את מספר היהודים בה, אחרת יש אנטישמיות. המלה "ז'יד" ברוסית זה עלבון ו"יעבריי" זו מלת כבוד, בו בזמן שבפולין זה להיפך: "יעבריי" זה עלבון ו"ז'יד" זו מלת כבוד.

אני חושב, שעל אף המשבר ביחסים, שלפי דעתי בכל זאת יהיה זמני, העניין העצמי הזה של רוסיה יכול לתת לנו עליה מרוסיה.

ג) הילודה שלנו. אני חושב שהצעת בן-גוריון היתה נכונה. הכוונה שלו היא שהסוכנות היהודית, שיכולה לטפל ביהודים בלבד, לא כמו המדינה, תתן מענקים. אני רוצה להזכיר שצפת בשנות השלושים, אוכלוסייתה החלה להתמעט, והמכסימום שהיו למשפחות שניים - שלושה ילדים. עכשיו הם עם פורה ומתרבה. צריך להחליט לתת מענקים גדולים למשפחות מרובות ילדים, ואז נזכה, לדעתי, לילודה גדולה.

אני חושב שזו צריכה להיות המדיניות, ללא כל בהלה שיהיה מיעוט ערבי יותר גדול. בינתיים יהיו להם עיריות, בתי ספר, מוסדות, תקופה של שבע שנים זה זמן מתקבל על הדעת, ובתום שבע השנים נוכל באופן אנושי לשאול כל אחד מהם האם הוא רוצה להיות אזרח נאמן, או אולי הוא רוצה ללכת למדינת אחרת. נניח שהרוב המכריע נשאר, אני רוצה לומר שהעובדה היא שהמיעוט הערבי במדינת ישראל לא עשה לנו בשתי המלחמות כל דבר רע. אינני יודע מה בלבד, פה המעשה קובע ולא המחשב, ביחוד במלחמה זו. יתכן מאוד, שמתוך החינוך הזה, בלי כוח לא היה הדבר אפשרי. אבל הם יודעים את כוחנו.

כל הזכרת ההצעות של מדינת פלשתינאית, בדרך זו או אחרת, לדעתי עלולה להמיט עלינו אסון, בעוד שצריך שיהיה לנו חזון של איזה שהוא הסכם של "יוניון" כלכלי עם עבר הירדן המזרחי.

נניח שחסיין ישאר או מישאו אחר יבוא במקומו. אין להם תעשיה, לנו יש תעשיה מתפתחת, לנו יש ים, יתכן מאוד שיבוא מעין חיבור כלכלי, גם על ידי החלפת מבקרים, וצריך לעשות זאת. זו יכולה להיות ארץ מהמשגשות ביותר בעולם לטובת האוכלוסיה משני עברי הירדן. ועל זה בהחלט לא צריך לוותר. זה גם יצור רצון טוב בעולם. עד כאן בענייני ארץ ישראל.

אשר לרצועת עזה - אני צריך להזכיר אותה באופן מיוחד, משום שיש רושם שצריך לעשות מאמץ כדי, במידת האפשר, לרוקן את השטח הזה מהפליטים, באופן הומניטארי, ואני סובר שצריך לבדוק את הצעותיו של השר אלון, ליישב את רובם בסביבות אל-עריש. ישראלים אחרים שלא שמעו הצעה זו של השר אלון הציגו גם הם הצעה זו. בכל זאת יש שם מים, היתה פעם משלחת ציונית באל-עריש ורצו ליישב שם יהודים. אפשר לבנות בשבילים בתים. בהחלט צריך להושיב ועדת של הממשלה, ושמצא משלחת מכאן לאל-עריש כדי לבדוק זאת.

אשר לחצי האי סיני, אנחנו דורשים חוזה שלום עם מצרים, ואנחנו אומרים שיש לנו בשביל חוזה שלום כזה שלושה תנאים:

(א) חופש שיט בשארם-א-שייח' ; (ב) חופש שיט בתעלת סואץ ; (ג) אם חותמים על חוזה שלום - פירוז מוחלט של חצי האי סיני. אני חושב שזו הצעה שתקבל על דעת העולם. אינני מציע שניטען לבעלות על חצי האי סיני. ענין שארם-א-שייח' מתקבל היום על דעת כל העולם, גם תעלת סואץ מתקבלת, מדוע שלא נעבור בתעלת סואץ? אם אנחנו אומרים שאחרי כל זה אנחנו מתנים את חוזה השלום בפירוז סיני, אני חושב שזה יובן. התוצאה תהיה שנאצר לא יסכים לחוזה שלום, ואם הוא לא יסכים לחוזה שלום, אנחנו מחזיקים בחצי האי סיני. על מי נסמוך? על האו"ם? נוכחנו לדעת שזה לא ניתן.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מה הדין בתקופת פירוז, כאשר יש אוצרות טבעיים

בשטח?

שר החוץ א. אבן:

זה שייך למדינה שיש לה הריבונות - מצרים.

השר מ. בגין:

אתי לא יהיה לך ויכוח, שנוכל לדלות את האוצרות הטבעיים. התנאי שלנו זה פירוז, וכמובן חופש השיט בתעלת סואץ ובשארם-א-שייח', ושם יתכן שאנחנו יכולים לדרוש איזה כוח, אחרי כל הנסיונות.

לגבי הרמה הסורית - אם אנחנו יכולים להחזיק בה, זה הפתרון הטוב ביותר. שפכנו שם הרבה מאוד דם. שמעתי ששם 110 נהרגו, ו-300 נפצעו. אני רוצה לומר שמבחינת דעת הקהל בישראל, לו היו שומעים שמחזירים את הרמה, היתה התמרמרות רבה מאוד. צריך לעשות מאמץ ולהסביר לאלה שיכולים להסביר, שאיננו יכולים כך לשפוך את דם בנינו, ובזכות זה אנחנו מחזיקים אותה. הבינותי משר החוץ שיש לקבל הסכמה אמריקנית לזה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מה זאת אומרת מחזיקים ברמה, כדי ליישב אותה, או

כדי לשמור שלא ירו עלינו?

השר מ. בגין:

אני חושב שצריך לקבוע FAIT A COMPLET גם אתני. אם חס ושלום יתברר מתוך לחץ שאנחנו לא יכולים להחזיק ברמה, אז סוריה חייבת לחתום על חוזה שלום. אינה רוצה לחתום על חוזה שלום - אנחנו ממשיכים להיות שם. היא חותמת על חוזה שלום, ואנחנו לא יכולים לישב חלק זה, אז שוב פירוז מוחלט.

אני מסכם - נקודת המוצא היא שאנחנו תובעים חוזי שלום. שום הסכמים זמניים. מתוך כל ההבחנות הללו, אני חושב שאנו יכולים לזכות לתמיכה ניכרת של דעת הקהל בעולם, גם אם לא נרכוש את לבו של רוסיה.

באשר לארץ ישראל המזרחית, אין להחזיר אף שטח אדמה אחד, כי להחזיר פירושו למסור לשלטון נכרי.

שר העבודה י. אלון:

טוב שהיתה פתיחה, וזה מאפשר לאחרים להסכים או להסתייג, או להוסיף הצעות.

החלוקה בין המעמד של שטחי הכיבוש היא במקרה זהה בשתי בעיותיה: השטחים שהם חלק מארץ ישראל גם ברצועת עזה וגם במרכז הארץ, מאוכלסים בערבים רבים. השטחים שכבשנו מידי סוריה ומצרים הם ריקים מאדם. אילו זה היה להיפך, היה הרבה יותר קל.

שר הבטחון מ. דיין:

קודם התרוקנו, בינתיים שום התמלאו, יש הרבה שיחזור.

שר העבודה י. אלון:

אני חשוב שהנוסחה שהצמיע ראש הממשלה, וגם שרים אחרים, שהפעם אסור שהמשבר יסתיים ללא שלום, הכוונה לשלום שיש אתו ערובות חוקיות בינלאומיות. אני מזהיר בפני הסדרי ביניים, אפילו בשלב גבוה יותר מהסכם שביתת הנשק. חוזה אי התקפה נחשב לשלב גבוה יותר מהסכם שביתת הנשק, בכל זאת לא הייתי מציע להסתפק בחוזה אי התקפה. נכון שהמדינות הערביות לא תמהרנה לדבר אתנו. הפעם מותר לגמור בנסיון כזה, וזה טיעון רציני כלפי העולם כולו. הפעם יש לנו קלפים שלא יחזרו ואסור להחמיץ אותם.

ראש הממשלה ל. אשכול:

קלפים זו מלה לא טובה, אני הייתי מציע לומר - רכשנו לנו זכויות אלו בדם.

שר העבודה י. אלון:

אפשר להגיד עמדות מיקוח. גם הכשלון של משטר הסכמי שביתת הנשק, גם העובדה שניצחנו באה בעקבות התוקפנות הערבית, וגם משום שיש בכל זאת אינטרסים מערביים לא לתת לארצות הברית לסכן את יוקרתה במידה שנעמוד על תביעתנו לא לוותר על שלום שיש אתו בטחון. קראתי בעתון שנאצר אמר, כי אם ישראל תיסוג מהתעלה, הוא יפתח את התעלה לחופש השיט.

שר הבטחון מ. דיין:

הוא אמר שיעשה זאת אם יחזרו להסכם שביתת הנשק.

שר העבודה י. אלון:

אם זה נכון, אני חושש שאם נזוז 5 ק"מ, אפילו כדי לתת לו לעבור, לא הייתי מסכים, כי התביעה המוגזמת שלו מטילה עלינו לעמוד על תביעתנו. גם אם ייסוג ויאמר לזוז רק עד לגדות התעלה, אז אנחנו עלולים להמצא תחת לחץ אדיר. לא הייתי רוצה לזוז מהתעלה, אלא אם לפחות בתקופת המעבר גם אני וישראליות מפליגות בתעלה. היות וזה לא ריאלי, כטענה זה דבר טוב בשביל לזוז.

יש תקדים שהערכים דיברו עם ישראל. בסופו של דבר, הסכמי שביתת הנשק נחתמו כמגע ישיר, אם גם בתיווך או"מ. האנשים שלנו ישבו ברודוס, הפגישות היו גלויות לעין כל, דבר זה אפשרי, יש לו תקדימים. אפילו אם פגישות כאלה תתמהמהנה, אין לנו סיבות למחר.

אני מסכם דעתי בנקודה זו. דעתי כדעת השר בגין - שום הסדר שהוא פחות משלום של ממש. כל עוד אין הסדר כזה, אנחנו מחזיקים בשטחים כאמצעי לבטחון, לא רק כקלף למיקוד, אלא כאמצעי בטחוני.

מכאן אני עובר לבעיות הספציפיות של הגדה המערבית ורצועת עזה. אני מציע לעצמנו לחדול מהנוסטלגיה לבית ההאשמים. אני חושב. שעבדאללה סידר אותנו והסוף שגם חוסיין יסדר אותנו.

השר מ. בגין:

ניסה לסדר אותנו והוא סידר את עצמו.

שר העבודה י. אלון:

זה לא בית יציב, אי אפשר לבנות עליו קונספציה היסטורית-פוליטית. הוא התחיל במלחמה, הוכה שוק על ירך, ובדיעבד אולי טוב לו בלי הגדה המערבית. אינני אומר שלא צריך לבוא אתו במגע, כי הוא בכל זאת שכן, אבל אני מציע להשתחרר מהמיקסם הזה ששמו בית ההאשמים, ולא לחשוב על מסירת שטחים שהם חלק בלתי נפרד מארץ ישראל המערבית לאיזה שהוא גורם, חוץ מערביי ארץ-ישראל.

יתכן שמרגע זה הצעתי שונה מהצעתי של השר בגין, והיא שונה גם מהצעת אלה שמדברים על יחידה פלשתינאית. בלי להכנס לפרטים, אני מדבר על אינטרסים בטחוניים שמושגים על זכויות היסטוריות. אני מציע שלא נמתין לגמר משא ומתן כלשהו, ונכריז על מבצע הומאניטארי אדיר, תוך מאמץ למצוא ידידים ושותפים למבצע הזה של שלום ויישוב הפליטים בסיני. אני לא הצעתי להתרכז רק באל-עריש, אפשר למצוא עוד שני מקומות חשובים בסיני, ואפשר שזה אולי מבצע גדול ויקר, והעם היהודי לבדו ישא ברצון במאמץ כזה.

השר מ. בגין:

צריך לחבוע עזרה בינלאומית.

שר העבודה י. אלון:

אמרתי שצריך להתחיל מיד, אבל לא צריך לעשות הכל בבת אחת. אינני יודע כמה פליטים יש ברצועת-עזה, אולי 350 אלף.

שר הבטחון מ. דיין:

יתכן שאם יהיה מפקד, יתברר שיש יותר. כגדה המערבית יש חזרה גדולה, לא צריך להעמיד אותם על טעות. זה דבר שנוכל לנצל אחר כך. הם אומרים שיש 450 אלף פליטים נוספים. זאת שזענו מפי השלטונות המקומיים. באחד הימים נעשה מפקד, נאמר שיש רק 200 אלף פליטים, ויתכן שנרצה לנצל את התוספת של 250 אלף פליטים להחזרת אוכלוסיה מכאן או להעברת אוכלוסיה מעזה.

שר העבודה י. אלון:

יש קרוב ל-100 אלף תושבי קבועים. אני מציע שנתחיל עם 50 אלף. נגיס לזה את כוחותינו ההנדסיים, ונתחיל לבנות ערים. אפילו במעמד של פליטים אין להם בעזה, לא רכוש, לא בתים ולא קרקע, ונתכונן דבר שקל לבנותו. אני בטוח שאפשר לעשות זאת בשיתוף עם הפליטים, ונתחיל לישב ולשקם פליטים ברחבי סיני, בשניים - שלושה ריכוזים.

עצם העובדה שהתחלנו ליישב פליטים אולי תביא להתעוררות בעיות חדשות, אבל היא תעמיד את המצרים בפני מצב שאנחנו קובעים עובדות. במקרה זה הייתי רוצה לראות את רצועת עזה כחלק בלתי נפרד ממדינת-ישראל, עם האוכלוסיה הקבועה שתישאר בה, מינוס הפליטים.

לגבי הר-חברון - אני חושב שבהר-חברון פלוס ירושלים יש כ-200 אלף פליטים ותושבים גם יחד.

שר הבטחון מ. דיין:

אולי עם הפליטים, ככה זה פחות, בירושלים יש כ-120 אלף תושבים קבועים עם רמאללה.

שר העבודה י. אלון:

הבה נספח את הר-חברון עד ים המלח, מדבר יהודה פלוס ירושלים רבתי למדינת-ישראל, על האוכלוסיה הערבית שבה. יהיה עוד "גליל" אחד.

פה אני מקבל את גישתו של השר בגין, שאפשר לחפש דרכים, שהם לא יהיו בעיה פוליטית רצינית, אבל אינני מעלה על דעתי את מסירת הר-חברון, גם מבחינה איסטרטגית, גם מבחינה פוליטית, לאיזה שהוא גורם ערבי, מקומי או חיצוני. אני רוצה לראות זאת כחלק בלתי נפרד ממדינת-ישראל.

עכשיו אני מגיע למשולש. אינני מציע להקים מדינה פלשתינאית עם כל האטריבוטים של מדינה, אבל אני מציע להפוך את המשולש לאחר מודיפיקציות של מקומות כמו לטרון וכדומה, להפוך אותו לחבל ערבי אוטונומי, ולא למדינה במלוא מובן המלה. חבל שיש לו חוזה לחמישים שנה או לשבעים ותשע שנה עם מדינת-ישראל, בשורה של עניינים, ענייני חוץ, בטחון וענייני כלכלה. הייתי מנתק את החבל האוטונומי הזה מעבר הירדן המזרחית על ידי יצירת "חגורה" ישראלית ריבונית לאורך בקעת הירדן, בואכה הר-חברון וים המלח. יש אפשרות לבסס לעצמנו רצועה מטירת צבי ועד לים המלח. אני לא קובע את רוחב הרצועה, זה יכול לנוע בין 5 ל-10 ק"מ, בלי שזה יוסיף אוכלוסין ערבים לישראל, כי השיקולים המספריים של המשולש אינם צפיפות אוכלוסיה. לעומת זאת, בקעת הירדן יכולה להיות אזור התיישבותי בשביל יהודים שמפריד את המשולש מעבר הירדן המזרחית, ואז החבל האוטונומי הערבי נעשה מובלעת במלוא מובן המלה. ניתן להם אפשרות של טרנזיט לאחד הנמלים, אשדוד או חיפה, לדעתי עדיף חיפה, עם זכויות של שחרור ממכס וכו', ואוטונומיה מלאה בכל מה שנוגע לשפה, לשלטון פנימי וכו'. אבל זה צריך להיות בפירוש במסגרת ובפיקוח על פי חוזה של שנים רבות עם מדינת-ישראל.

אני מניח שסידור כזה לאלה שאינם מחפשים צרות, יהיה נוח, כי משחררים אותם מחובת המאבק הלאומי. הקיצוניים יגיעו לסיכלון, ואינני מוציא מכלל אפשרות המשך תהליך של הגירה מהמשולש לחוץ-לארץ, למדינות כמו כווית, סעודיה, או אפילו אירופה, קנדה או אמריקה הדרומית.

במקרה דנן, אין הם מקבלים זכות בחירה. אני לא מציע להקים פרלמנט משותף. יש לנו כל הבטחון שלא יהפכו לגורם מבחינה בטחונית, על כל פנים, אלה שהם במשולש, ואני חשוב שהם 750,000 עד 800,000 נפש.

שר הבטחון מ. דיין:

הכל יחד זה 900 אלף עד 1 מליון איש. אם להוריד את חברון ואת ירושלים זה פחות.

שר העבודה י. אלון:

800 אלף איש זה לא מספר גדול, אבל בשביל חבל אוטונומי זה מספר יפה. הם חקלאים מצויינים. יש שם תעשיית בית לא קטנה. וגם אם זה יעלה לנו כסף, מוטב שיעלה כסף ובלבד לא להחזיר את המשולש הזה ולא להחזיר לשם מדינת ערבית.

לא איכפת לי שהחבל האוטונומי יקרא פלשתינה, אם זה נוח להם וזה יכול להתקבל בעולם.

אני חשוב שאנחנו לא עושים מספיק לא בקרב הערבים בישראל ועוד לא הסברנו זאת מספיק בקרב הערבים שנמצאים תחת השפעתנו ועוד לא היו בישראל, לא עושים מספיק להגירה. היו תנועות הגירה של ערבים מהגליל לקנדה. בהתחלה זה הקיף בעיקר ערבים נוצריים מהגליל, ויש כבר התחלות של הגירת מוסלמים.

לדעתי צריכים לבוא בדברים עם סוכנויות להגירה באמריקה הלטינית ובקנדה, דווקא לאור האכזבה הפוקדת את האוכלוסיה הערבית, ולעודד תנועה של מהגרים. אם ניתן להם עבור הרכוש שלהם מחיר יפה, יתכן שיעדיפו הגירה על פני השתלבות, בהסדר שאנחנו מציעים, בישראל.

אשר לרמה הסורית, אני קובע עמדה לרמה הסורית על פי מספר האבידות. שילמנו הרבה באבידות גם בירדן, גם בנגב וגם בסיני. אני מבין לסנטימנטים של החיילים. הייתי בביקור בקוניטרה ושם אמרו לי כל הזמן: "לא להחזיר את הרמה".

האמת היא, שלא יכולנו תמורת הרמה לקבל הסדר של שלום קבע עם סוריה, הייתי מוותר על הרמה, בתנאי שתהיה מפורזת מנשק ויהיה פיקוח על הפירוז. הוא הדין ביחס לפיקוח על הפירוז על סיני שיהיה משותף: יהודי - מצרי בסיני; יהודי - סורי ברמה, אפילו אם זה יחייב פיקוח מסויים גם מהצד שלנו של הגבול, כדי לקיים הדדיות. אינני נבהל מזה, אבל זה שלב כל כך מוקדם, שקשה עוד לקבוע סופית, זה עניין של יוקרה יותר מאשר תכלית.

גם אם היינו מגיעים להסדר כזה עם הסורים, יש צורך במודיפיקציות של הגבול, לא גדולות, לפחות גבול המנדט. הייתי מאוד רוצה להבטיח נוכחות ישראל על מקורות הבאניאס, נוכחות ישראל על מקורות בטיחה, צפונית-מזרחית לכנרת. הוא הדין לגבי ביצוע נוכחות ישראלית בין שפך הירדן ובין משמר הירדן. יכול להיות שיתברר שזה מפריע מאוד להסכם שלום, ואם זה יהיה מפגע, אני לא מוציא מכלל חשבון אפשרות של נסיגה מצדנו בעניין זה. השטח הוא של סוריה פרט לחלק המנדטורי, שהוא בידינו מבחינה צבאית, אנחנו יושבים מזרחית מזה לאורך כל הקו.

אתמול שמחתי לשמוע משר הבטחון, שכפרים שהם ריקים צריך לחסל. אני הייתי רותם את התנועה ההתיישבותית הקיבוצית והמושבים להקים ישוב ברמת הבאניאס, להקים ישוב ליד שפך הירדן, ואחר כך להתמקח. חלקו יהיה על גבולות המנדט, חלקו יחרוג קצת, אבל לחזור למצב שאנחנו נמצאים 10 מטרים מקו המים של הכנרת, והם ניידים לפי המיפלס - זאת אי אפשר. היות ויש בידינו עמדת מיקוח, הפעם צריך להתעקש. לא איכפת לי אם בגלל זה לא יהיה הסדר עם סוריה הרבה זמן, ואנחנו נשב הרבה זמן על הרמה.

לגבי סיני - גם אם נגיע אי פעם לנסיגה תמורת הסכם שלום עם מצרים, צריך לבדוק אפשרות של קו גבול חדש לאורך קסיימה וכונתילה, ולא לחזור למצב הקיים. אפשר להגיד שאם פירוז סיני מוסכם, זה לא הכרחי. אני מודה שאם זה יהיה מחסום אחרון להסכם שלום, זה לא הכרחי. יש שם דרך שאפשר להפוך אותה לכביש לאילת גם מצד מערב.

אני מבין שעל כל זה אנחנו עלולים להתקל בקשיים עם המצרים. אינני מציע לתכנן היום את כל המהלכים האפשריים, אבל אם בשלב הראשון היינו מצליחים להביא את האמריקנים לכך שיהיה שלום כתנאי, אז אנחנו עומדים על בסיס מוצק בזירה הבינלאומית, כי אנחנו דורשים שלום.

לגבי הסיכום, אני מציע בשני דברים לא להתמקד:

להסדר:

(א) בהתחלת ישוב הפליטים במרחב סיני;

(ב) בהתחלת הסדרת בעית הגדה המערבית. לבוא במגע עם גורמים ערביים מקומיים, כדי לא לחכות עד להסדר סופי. אם נצליח להגיע עם ערביי המשולש להסדר כזה או דומה לו, נהפוך את הטענות של חוסיין למעצמות הזרות לחוכה ואיטלולא. על ידי יצירת עובדות כאלו אנחנו מחזקים את הטענות שלנו בזירה הבינלאומית.

שר הבטחון מ. דיין:

כחלק מהדברים אני חולק על דברי השר אלון, אגיד קודם את הדברים בהם אני מסכים אתו. דבר ראשון: ענין השלום. אני רואה זאת כתנאי יסודי. אינני צריך לחזור כאן על ההסדר. אנחנו יכולים וצריכים להדגיש את העובדה, שאנחנו עם אותן המדינות במצב של הסכם שביתת הנשק במשך עשרים שנה, ואיננו מתחילים עכשיו דף חדש. במשך עשרים שנה היינו איתם בהסכם של שביתת נשק, ועל זה נכנסנו אתם לשתי מלחמות. לזה לא נוכל להסכים. לא נוכל אחרי עשרים שנה להמשיך בסטטוס שלא רק שלא הוכיח את עצמו, אלא הרה והוליד מלחמות. אנחנו צריכים לעמוד על הדרישה לשלום, ובאופן פרקטי זה יביא לכך שבשטח בינינו ובין מצרים ובינינו ובין סוריה יינתן לנו זמן רב למנוחה, אם הם יגידו "לא". אין שום סיכוי שמצרים תשב אתנו על חוזה שלום, ואין שום סיכוי שסוריה תשב אתנו על חוזה שלום, אז נמשיך להחזיק שטחים אלו החזקה צבאית. אם הם ירדו לחיינו, נאמר: "אנחנו רוצים חוזה שלום, כי ראינו מה יצא מהסכמי שביתת הנשק."

אני כל כך בטוח שהם לא ייענו לנו בענין זה מיד, שאני חס עליכם ועל עצמי להתחיל לעסוק בפירוט מה יהיו אותם הסכמי שלום. אם היו מסכימים להסכם שלום אפשר היה במסגרת זו לפתור את השאלה של התותחים הסוריים ברמה ושל המעבר החופשי בשארם א-שייח', ושימוש בתעלת סואץ, זה מובן מאליי, וגם מיגבלות צבאיות אחרות. אנחנו עוד נשב כל כך הרבה לפני שהמצרים והסורים יסכימו לשלום, שאפשר לדחות זאת לשלב יותר מאוחר.

הנקודה החשובה בענין זה, שאם אנחנו קובעים לעצמנו מה אומרים ומה עושים, ועל זה "מתעקשים כמו פרד", ולא מסכימים לשום תחליף, לא של הסכם לכוח בינלאומי, גם אם יגידו שלכוח הבינלאומי תהיה הפעם ערכות של ארבע המעצמות. שום דבר כזה לא מקבלים. אבל הסדר של שלום, רק אמירה זו בלבד אינה מספקת ואינה חלה על זה והגדה המערבית. כי בשני המקומות האחרים, בסוריה ובסיני אנחנו יכולים לומר שהשלום יהיה תחליף גם לתחזוקה בשטח. אין בדעתנו - ואני סבור שאיננו צריכים לעשות זאת - להחזיר למלך חוסיין את הגדה המערבית, או למצרים את עזה, פה השלום אינו אלטרנטיבה, אלא תוספת. גם לא לתת לו וגם לא לעשות שלום, זה דבר אחר, אבל אם עושים שלום עם חוסיין, אז מחזירים לו.

אשר לשני השטחים, קודם כל הגדה המערבית, וזה חל באותו תוקף גם על עזה, אני מציע שנאמר את שני הדברים הקודמים: האחד - שלום; והשני - קו הירדן; יש לומר זאת באותו תוקף גם לכפי פנים, אבל לא לקלוט מליון ערבים נוספים. את זה לא.

יש שלושה דברים עקרוניים שאנחנו צריכים לומר: (א) הסכם שלום (ב) הקו של הירדן והצד המערבי של עזה בתור גבולות, אם נגיע למצב שסיני יהיה בידי מצרים, אבל באותו תוקף לומר כלפי פנים, לא לקלוט לישראל מליון ערבים שבגדה ובעזה. לא הייתי אומר זאת עכשיו, כי לדעתי צריך לבדוק את שלושה הדברים האלה מבחינה עקרונית.

אני חושב שמספיק לומר דברים אלה מבחינה חיצונית, כדי לומר שזו התכנית, ותוך כדי הגשמתה מוכנים לברר פרטים נוספים. אבל איזה ענין יש לנו, או שאנחנו חייבים לומר: "אם יש הסכמי שלום, אלה הם תנאי השלום." נאמר זאת כאשר יהיה שלום, התנאים לא יהיו כאלה שיפוצצו את הנכונות לשלום, אבל כאשר המצרים אינם רוצים לשבת אתנו לשלום, אל תשאלו מה נעשה פה ושם."

הוא הדבר ביחס לסורים. אם הם רוצים שלום, על השאר כבר נסתדר.

הדבר השני, הגבול הישראלי זה מזרח ירדן, ועזה אינה שייכת למצרים, עזה היא ישראלית. זה בצורה של ראשי פרקים, וזה כלפי חוץ. לכן אין לנו מה לנהל משא ומתן עם חוסיין על הגדה המערבית, הוא לא חלק מזה, אם הוא רוצה שלום - בבקשה, אבל לא מעבר לזה.

כלפי פנים אני אומר באותו תוקף: לא לקלוט מליון ערבים נוספים, בלי שום דבר שקבענו, ולכן אני נזהר מלדבר על בית לחם ועל חברון. אני אומר שלא צריך להגיע לקו קיצוני, וצריך להמנע מזה.

ועכשיו, מה אני סבור שצריך לעשות או לא צריך לעשות. לדעתי, צריך מיד לפעול בקרב הערבים של הגדה המערבית, אני מקווה שזה ניתן. להקים מנהיגות מקומית מקובלת עליהם, להקים בשלב זה מועצה מייצעת ליר המושל הצבאי שלנו. יש משטר צבאי, יש ראשי עיריות, יש אדמיניסטרציה, יש משהו מעל לזה. לא לתת להם שום סמכות, אלא כמועצה מייצעת במסגרת המשטר הקיים, אבל קודם כל, שיוודע הדבר, שהם יושבים אתנו, ואנחנו ניצור מנהיגות מקומית - צריך לבדוק אם זה ניתן - ושהם יצהירו אותן הצהרות, שהם עושים זאת אתנו תוך הסכם, ולא שאנחנו כבשנו אותם. אם מחזיקים זאת בשלטון צבאי, יכולה להיות קבוצה כזאת יותר גדולה.

נדמה לי שלזה יש נכונות וצריך לעשות זאת, וזה יקל עלינו במקומות אחרים. לעשות זאת אפשר תוך הידברות ולא תוך כיבוש וכפייה. בשאר הדברים צריכים בגדה המערבית להמשיך במשך תקופה ארוכה של ממשל צבאי, עם משטר של כל השירותים הדרושים, אבל שהם יחיו את חייהם שלהם שם. יהיו קשרים תקינים, בלי לעבור ממקום למקום, פרט לירושלים ובית לחם, שיהיו פתוחות לתיירות, נספק את השירותים, ורצוי שתהיה הצהרה של שיתוף פעולה מצידם, תוך תקווה שחלק מהם יישאר לשבת בשקט.

ועוד יותר בענין זה לגבי עזה. פה אני חולק על השר אלון. אני חושב שטוב לנו לא להחליט עכשיו לגבי עזה. אני חששתי מאוד לענין עזה לפני שאונרר"א הסכימה להמשיך לטפל בפליטים שם. יש שם 350 אלף פליטים ועוד 70 אלף מהתושבים המקומיים, שמקבלים מזון מחב' "קר". וחשגנו את הסכמת אונרר"א שיתנו לנו בהשאלה מזונות לתושבים המקומיים.

שר החוץ א. אבן:

כפי שהיה ב-1956.

שר הבטחון מ. דיין:

ועל כן, ענין עזה לא בוער לנו. ביקשנו שיאכילו בינתיים גם את האחרים. זה בסופו של דבר יהיה על חשבוננו, אבל עכשיו הם נותנים על חשבונם מזון גם ל-70 אלף איש שאינם פליטים. עכשיו המצב הוא שבעיר אין מה לאכול, ואם אנחנו המדינה השולטת, מוטלת איזו אחריות עלינו לדאוג למזון של תושבי המקום. נראה לי שעכשיו לא צריך לגעת בנושא זה, כי כל נושא שאנחנו מתחילים לטפל בו מעורר ריאקציות כאלו ואחרות. כמו למשל, ענין אל עריש, כל נושא שם מעורר בעיות.

הנושא של עזה כמו שהוא עכשיו יכול להיות נושא סגור, ברגע שאונר"א הכירה בנו והסכימה לספק מזון, אם גם על חשבוננו, זה לא מצב שמעורר פרובלימות. אין שום איש ש"ינדנד" בענין זה ולא חסרות לנו בעיות. ישבו ויאכלו. יבוא היום ונצטרך לעשות משהו, אבל בינתיים שום דבר מהסטאטוס שלהם לא יגרע.

לישב 50 אלף פליטים, זה ענין של זמן, עד שתהיה תכנית, וצריך לזה גם את הסכמת אמריקה ואונר"א, ואני מציע לא למהר עם ביצוע של יישוב 50 אלף פליטים. אני מציע שנפעל על פי העדיפויות שלנו. ברגע שהגענו למצב שאונר"א דואגת להם ומאכילה אותם, נעזוב זאת עכשיו לפי שעה. כל נסיון ליישב אותם באל-עריש יש לו השלכות על הסטאטוס של סיני, ואז צריך להגיע להסכם גם עם האמריקנים, וזה לא ייצא לפועל כל כך מהר. הם בינתיים ישבו בשקט.

דבר אחרון, וזה מבחינת הערכת מצב. אני חושב שעלול להיות שהמצב ישתנה בהרבה לטובתנו מבחינת המנהיגות הערבית בארצות אלו. הם נחלו מפלה כזאת שאינני יכול לתאר לעצמי שלא יהיו זעזועים מבפנים. יקום פרעה חדש, בוודאי לא תהיה לו אותה הילה שהיתה לנאצר, על כל ההופעות וההתחייבויות. אחרי המפלה הזאת והבעיות הכלכליות והחברתיות שיש להם עכשיו, ככל שהזמן יעבור, הם יתרחקו מהמעמד שהיה לנאצר לפני זה בעולם הערבי, ואז יהיה יותר קל לטפל בהם.

מבחינה מעשית אני מציע לעגן רק בשלוש נקודות

אלו:

(א) מלכתחילה דרישה לשלום, ולא הסכמים זמניים;

(ב) הגבול הישראלי זה הירדן, והגדה המערבית זה לא חוסיין, ועזה זה לא נאצר, זה ישראל;

(ג) כלפי פנים, לא לעשות שום הסדרים או התחייבויות שיחייבו אותנו לקלוט מליון ערבים. שום התחייבות שאחר כך תביא אותנו לכך שנצטרך לקלוט אותם.

שר החוץ א. אבן:

אבל הם אצלנו.

שר הבטחון מ. דיין:

הם אצלנו, במידה שזה נוגע לריבונות ולמדינות אחרות, אבל לא במידה שזה נוגע לבחירות לכנסת. זה לא שייך לחוסיין.

השר מ. בגין:

היית מסכים לשום התחייבות ביחס לאוטונומיה?

שר הבטחון מ. דיין:

שום דבר, כלפי פנים נאמר שלא נעשה שום צעד אשר יגרור אותנו למצב שהם יוכלו לבחור לכנסת. צריך להחזיק שם ממשל צבאי ולחיות בשקט, וכאשר נעבור ימים מכריעים אלה, נראה איפה אנחנו חיים.

צריך להקים מנהיגות מקומית, שבמסגרת הממשל הצבאי נוכל לחיות אתם בלי התלקחויות, ושהכל יהיה מתואם.

אני מציע לא לגעת בעזה, כי בעזה יש לנו הסדר יוצא מן הכלל טוב, ואני מציע להשאיר זאת לעדיפות אחרונה.

שר החוץ א. אבן:

אומר כמה דברים, פחות או יותר בהירים, על שני נושאים ודברים קצת מכולכלים על נושא שלישי, כי אני רואה שהמצב מסובך מאוד.

הדברים הבהירים יחסית נוגעים למשא ומתן עם מצרים ועם סוריה. פה אני לא אחזור על ההנמקות שהושמעו, כי העמדות מצטרפות לעמדה מוסכמת. תביעתנו ממצרים היא הסכם שלום, או חוזה שלום. על כל פנים, אינסטרומנט כזה שהוא צריך להבטיח במפורש מעבר חופשי בתעלה ובמיצרים, וגם כמובן חופש טיסה על פני המיצרים, דבר שלדעתי היה מגיע לנו חוקית, אבל לא בוצע בעשור האחרון.

אשר לסיני - הסכם פירוז, אבל הסכם פירוז שיהיה לא מותנה בביצוע על ידי האו"ם, אלא שיתבסס על החתימה ההדדית של הצדדים, והמסקנה היא, ששעה שהם מפירים זאת, על ידי זה שנכנסים לסיני, יש לנו זכות להכנס, כדי לא להסתמך על האשליה של כוח האו"ם, והואיל והמהלך הזה יהיה ממושך, והואיל ואזור זה של צפון מערב סיני, זה אזור נוח ליישוב פליטים, אם אפשר שאנחנו נרגיל את העולם לרעיון שזה אזור ליישוב פליטים, לתכנון תכניות, אולי אפשר להתחיל עכשיו להביא כמה אלפי פליטים לשם, וננסה תוך משא ומתן עם המצרים להשיג את ההסכם שהם, אנחנו והעולם נראה את האזור הזה כאזור ליישוב פליטים.

במצרים הבעיות הן יותר פונקציונאליות - יורידיות - שלום, מעבר חופשי בתעלת ובמיצרים, חיסול הלוחמה, פירוז כדי שסיני לא יהווה קרש קפיצה לתוקפנות מחודשת. לדעתי, הטיעון לא כל כך מסובך על רקע מה שהיה בחודשים האחרונים.

עם סוריה אותו הדבר, משא ומתן על חוזה שלום, אבל כאן עלינו לעמוד על כך שסוריה תוותר על כמה קווי מדיניות שהיו נקוטים עד כאן, כלומר, התחייבות שפירושה ויתור על המלחמה העממית, הסתננות וחבלנות. כדי להציל פנים, צריך ששני הצדדים יסכימו לא לנהל פעולות מסוג זה

משהו מסוג זה שיאפשר לנו לומר, שבמקרה ולא יקיימו זאת וההסכם יופר, כלומר, לא היה ויתור על חבלנות, על הטיית המים וכו'. אנחנו לא מנסחים עכשיו את החוזה, אבל צריך שיהיה בטוח שיכירו בגבול הבינלאומי המנדטורי בגבול כינם ובינינו, ופירוז מוחלט על הרמה.

כלומר, כאן מסתמן רעיון כזה, בכל זאת תיקוני גבול מקובלים בכל חוזה. אפילו נכריז שאין לנו אפשרות להחזיק בכל האזור הזה, אלא להסתפק בפירוזו, לנסות להשיג איזה תיקון בפינה הזאת הצפונית - מזרחית, באזור הבאניאס. כלומר, אותו אזור קטן שפעם חשבנו שצריך הכיבוש שלנו יהיה שם. החולשה שלנו, שאין לנו אפשרות לחילופי שטחים. במשא ומתן צריך לנסות לתקן את הגבול, כדי לקבל את מקורות המים, אבל כדבר אחרון, הגבול הבינלאומי תמורת שלום, ויתור על מלחמה עממית, ויתור על ההטייה, הכרה בגבול הבינלאומי, ופירוז האזור שבין הגבול הבינלאומי ובין הקיבוצים שלנו.

השר מ. בגין:

ואם אין הסכמה לשלום - אנחנו יושבים.

שר החוץ א. אבן:

זה חל על הכל. זו העמדה שלנו. כאשר משהו מגדיר עמדה, לא צריך לחשוב שאפשר להשיג זאת. אבל זאת אנו אומרים וזהו שאנחנו חותרים אליו. על ידי תביעות אלו אינני מביא הערכה שכל העולם ימחא כף ויעזור לנו, אבל אנחנו צריכים להגדיר את הרצון שלנו בצורה סבירה, כיצד יתפתחו הדברים מבחינת הלחצים המדיניים, אנחנו לא צריכים כאן, לדעתי, להביא זאת בחשבון.

אשר לגדה, לירדן וכו' - אינני סבור שאנחנו מוכנים לפתרון קבע. ההצעה של השר דיין, זו הצעה שאפשר לקשור אותה, אבל להשיג איזו הבנה של משהו, זה בלתי אפשרי, כי אין פה פתרון בעיית הפליטים, ואין פה פתרון שום בעיה, והאמריקנים רומזים לנו שבענין הפליטים צריך למצוא פתרון בהקשר זה, על ידי זה שהפליטים ייקלטו, ולא יהיו בני אדם הסמוכים לשולחן הבינלאומי. יש בזה גם הענין הזה של אזרחים שאינם מצביעים בבחירות...

שר העבודה י. אלון:

זו נקודה רגישה מאוד.

שר החוץ א. אבן:

אנחנו ראינו את הדוגמא של רודסיה, שיש בה אזרחים שמצביעים ואזרחים שלא מצביעים. על כן, אמרתי שאני בלתי מסוגל למתוח ביקורת על כל מיני הצעות. לי נדמה שההצעה הסבירה ביותר היא להקים איזו יחידה, להגיע לאיזה משאל עם או התבטאות של התושבים, שהם רוצים לקיים חיים אוטונומיים - משולבים במדינת-ישראל, ושזה יהיה משטר בלתי תלוי ויהיו עצמאיים לכל דבר: חינוך, שלטון מקומי ושאר השירותים פרט לענייני חוץ ובטחון השמורים לממשלה המרכזית.

יתכן שגם ענין זה לא יחזיק מעמד. המיגבלה היא שתהיה נטייה טבעית להתחבר עם מדינה אחרת, עם עבר הירדן או עם עיראק...

המנכ"ל ד"ר י. הרצוג:

או עם ישראל.

שר החוץ א. אבן:

הלוואי וירצו להתחבר עם ישראל. אני מציע להשאיר זאת כשלב ביניים ונראה לאן יהיו פני יחידה זו מופנית. אולי ירצו ייצוג באו"ם. אז לפחות יש לנו שכן חלש המעדיף להצטמצם בהסדר המעשי, וההסדר המעשי הזה שאני מציע, זה חבל עצמאי לכל דבר, פרט לשני העינים האלה, ונראה מה יהיו הכוחות והלחצים שיקבעו את הגורל בסופו של חשבון.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מסכים שזו תהיה אחת הנקודות שבה ילחצו עלינו, ובמידה שחסיין נוגע לענין, אתו אין על מה לדבר.

שר החוץ א. אבן:

פה אני רוצה להקשות, בכל זאת הוא קיים. עלינו להבין שיש לו "פרוטקציה חזקה" בכמה מדינות, אולי נוכל לתקן זאת בטהראן, לא הייתי מוציא מכלל אפשרות, אם יש אפשרות, לקיים מגע. נניח שגילינו שהוא היה מוכן תחת הלם המכה הזאת להשלים עם הקמת הממשלה שלו מחדש, בלי ירושלים ובלי מה שאנחנו רוצים, עם חלק קטן של הגדה המערבית, לא הייתי מוציא זאת מחשבון. אז יש מצב יורדי ברור: יש ישראל, ירדן, סוריה כמדינה ריבונית ולכל אחת שלימות טריטוריאלית. שיפרנו מאוד את מצבנו על ידי ההישגים שלנו ועל ידי שיחרורים מסויימים.

לא הייתי מציע שנוציא זאת מכלל חשבון. יש אומרים שחסיין לא היה מסכים לממשלה מקוצצת, כי ירושלים היתה עטרת ראשה של ממלכתו, גם מבחינת היוקרה וגם מבחינת ההכנסה, לפחות מחצית התיירים לירדן באו בגלל המקומות הקדושים. יתכן שאחרי הזעזוע הזה אין לו מנוס והוא יעדיף עבר ירדן עם משהו באזורים מאוכלסים מאוד, אולי יש לנו ענין בזה. אני לא מציע להחליט עכשיו שחסיין אינו קיים, הואיל והוא אחד הגורמים המועטים שיש אפשרות של מגע אתו, נקיים אולי מגע אתו.

שר העבודה י. אלון:

כיוון שאני רואה שעל דעת כל מי שדיברו עד עכשיו אנחנו רואים את נהר הירדן כגבול ישראל....

שר הבטחון מ. דיין:

רק על דעת שלושה.

שר החוץ א. אבן:

רק בענין חוסיין והקנטון.

שר העבודה י. אלון:

אני מבקש לשמוע את דעת ראש הממשלה להצעה שבינתיים נקים רצועה התיישבותית בין טירת צבי ובית הערבה, של ארבעה - חמישה ישובים, יש לזה גרעינים. אני מציע לעשות זאת ממש בבקעת הירדן. מה שלא נחליט לעשות עם הערבים אחר כך, בינתיים נשב עם יישובים חקלאיים יהודיים על הגבול.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני חושש מזה, שאנחנו נשחק בכמה דברים שחמט עם עצמנו, וזה לא כל כך קשה.

לית מאן דפליג, שאנחנו צריכים לתאר איזו תמונה, שאפשר יהיה לדבר עליה גם עם גויים וגם עם יהודים. גם לאותם יהודים שיתנו עכשיו מיליארד או חצי מיליארד דולר צריך להציע משהו מתקבל על הדעת. אם אנחנו אומרים: הסכמי שלום - זה מובן ומתקבל על הדעת. נמאסו לנו הסכמי שביתת הנשק ואנחנו רוצים פעם אחת שיקום שלום, אם כי ראינו כבר הסכמי שלום בין גרמניה לבין צרפת שלא מנעו מלחמות. אבל לפי שעה אין דבר אחר.

אם אומרים: ישוב פליטי עזה בסיני - אז עם כל הרצון הטוב, כאשר יש למצרים 30 מליון ערבים עם התפוצצות כזאת של אוכלוסיה, עד שכולם אומרים שגם הסכר שהוא בונה עכשיו נדבק בקושי, הנה היא בכל זאת לא ניסתה ליישב את סיני. איני יודע מה אפשר שם לעשות, אבל נניח שאפשר ליישב שם 100,000 פליטים, זה 20,000 משפחות...

שר העבודה י. אלון:

זה בשלב א'.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מה יהיה אחר כך? השאלה אם יש שם מים.

שר הבטחון מ. דיין:

אין שם מים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לנו לא ידוע שיש שם מים. לא יכולים להגיד דבר שאינו מתקבל על הדעת, ונאצר אפילו אם יהיה שלום אתו עלול להגיד: אצלי יש התפוצצות איומה של אוכלוסין, נחוץ לי כל שעל אדמה כדי ליישב את גידול האוכלוסיה שלנו.

שר העבודה י. אלון:

הוא מתפוצץ כבר שנים ולא מיישב את סיני.

ראש הממשלה ל. אשכול:

סימן שלא יכולים.

שר החוץ א. אבן:

יש כבר שאלה בריטית אם אנחנו מוכנים לנהל משא

ומתן עם חוסיין עכשיו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לפי שעה אנחנו לא יודעים. הוא התחיל בתעשייה וזה לא כל כך טוב. אלפי פועלים עובדים בבנין הסכר וגם זה יגמר. העובדה הזאת שנאצר לא ניסה ליישב פליטים בסיני אומרת דרשני. יוצא שמציעים את הפליטים שלנו להכניס לביתו של מישהו שבעצמו נחנק. אם אנחנו אומרים: יש קרקעות ויש מים, אז זה איזה דבר. אבל אני שומע מהשרים אלון ובגין, והם אומרים ששמעו זאת גם מאחרים, אני מסופק אם אלה שמדברים על ישוב בסיני ראו את סיני. זה לא עושה רושם אטרקטיבי ביותר להתישבות. גילו שם קצת נפט, אבל מקורות נפט אינם מקום ליישוב גדול. פעם היה שם קצת נחושת. אבל אלה דברים קטנים.

זה יכול להתקבל על דעת מישור, שאני בא להציע פתרון. אם אני אומר: אני רוצה חוזה שלום, זה ברור כשמש; עם חוסיין או בלי חוסיין, גם זה ברור. אז אם אנחנו אומרים, ויש בזה איזו אטרקציה, שהירדן הוא הגבול, כי אני גם כן מקבל זאת, אולי צריך להתחיל מזה. אין אנחנו יכולים לקבל 1 מליון או 1 מליון ו-200 אלף פליטים וערכים נוספים, כי אז אנחנו אבודים. הפטנט הזה של חברת פיתוח או הקרן הקיימת או הסוכנות, שיעשו משהו בנוגע לילודה, זה פטנט שלי. אחר כך הסבירו לי שה מסוכן, זה ענין להרבה שנים. נצטרך פעם לנסוע לאסיפות יהודיות בוואשינגטון או בוסטון או שיקגו ולהגיד: אנחנו רוצים כסף לסוכנות כדי לתת לאמהות יהודיות בישראל שיגדלו עוד ילד.

שר הבטחון מ. דיין:

עוד שניים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

פרופ' בקי רוצה עוד שנים שלושה. הוא לא כל כך להוט ל-10 ילדים במשפחה, הוא רוצה את הילד השלישי או הרביעי. זה לא יחזיק מעמד.

השר מ. בגין:

לא מוכרחים להגיד זאת.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אז מה תגיד? את הסוכנות בודקים שם כל שנה ושואלים מה היא עושה עם הכסף. אם הסוכנות אומרת שהיא מיישבת מחוסרי אמצעים ופליטים, אני בטוח אם יכולים להגיד: אנחנו נותנים כסף ליהודים שיושבים בארץ 10 או 20 שנה, כדי שיגדילו את המשפחה, כאשר ההכנסה הלאומית לגולגולת היא 1,000 או 1,200 דולר לשנה.

יישוב פליטי עזה בסיני - זאת נקבע על פי המים. עד עכשיו אנחנו לא יודעים שיש מים בסיני. במצרים יש התפוצצות אוכלוסים ומספיק שנאצר יגיד: "אצלי מתים אנשים מרעב, אז אתם דורשים ממני ליישב גם את הפליטים האלה פה?" לקבל ערכים נוספים אצלנו, זאת בוודאי שאיננו יכולים.

אז אני אומר קודם מה אנחנו רוצים. אנחנו רוצים שלום עם כולם, או עם כל מי שאפשר. אנחנו רוצים כמובן הבטחת חופש השיט בשארם-א-שייח' ובתעלת סואץ. אם יש הסכם שלום, זה מתקבל על הדעת. אם אין - יכולים להגיד: "זה לא נוגע לכם". אם אומרים חוזה שלום, מתקבל על דעת שזה חל גם על התעלה ועל מעבר חופשי גם באוויר. בן ארצי כבר דיבר אתי בענין זה.

לגבי סוריה - אני מבין שיהיו קשיים עם ברית המועצות, ואני שומע שגם לאמריקה יש עמדה בענין זה. אז אני לא אומר עכשיו מה נקודת המוצא, נקודת המוצא יכולה להיות כל מה שלקחנו. אבל אנחנו בכל זאת אמרנו: על שינויי גבולות אפשר לדבר. לא היתה כל כוונה לקחת ממישהו קרקע, אבל כשתצא למלחמה זה מסוכן. יצאנו למלחמה כפויה עלינו. יש שם מדבר גדול, אמנם יש שם נפט, אבל הם אומרים שזה שלהם גם אם האזור יהיה מפורז.

עכשיו אני עובר לסוריה. אינני מאמין שאנו יכולים לעשות משהו כל זמן שאין שלום. אבל אם אנחנו באים ואומרים: עלינו על הרמה הסורית, כי אי אפשר היה לחיות שם, הם ישבו למעלה והישובים שלנו למטה, והם הפכו להם להרגל ולטבע שני שהם מפגיזים את הישובים שלנו בלי סוף, לכן עלינו למעלה. לקחנו את האחריות על עצמנו. אבל צריך לדעתי שיהיה לנו אומץ לב להגיד שאנחנו רוצים להבטיח שאי אפשר יהיה להפגיז משם את ישובינו, ואנחנו רוצים אחת ותמיד להבטיח את ענין המים. אצל הסורים זו אש יוקדת שנים ודורות.

ענין המים, ידענו שזה יעלה לנו בדם. אני לא פעם שאלתי מה נעשה אם יעמידו על כל קילומטר חפירה ועמדה של צבא. הייתי מאוד רוצה שנוכל בענין סוריה לבוא עם ידיים נקיות. איננו רצים כאן אחרי טריטוריה, סוריה אף פעם לא היתה שטח של ארץ-ישראל. אבל בכל זאת, בגבול הזה ישנה בעיית המים שקשורה גם עם לבנון, והבאניאס הוא בכל זאת רק 1.5 קילומטר מהגבול הסורי עכשיו. פה אני מוכן ללכת גם עד לשפיכת דם, כי צריך להיות איזה שהוא מאחז על המים, אם מאחז התיישבותי ואם מאחז אחר.

שר העבודה י. אלון:

הוא דין לגבי הכנרת.

שר הבטחון מ. דיין:

לגבי סיני אמרת שאינך מתלהב מהתיישבות שם, אבל אומרים להם שאנחנו דורשים שלום.

ראש הממשלה ל. אשכול:

שם על המדבר הזה אנחנו שומרים שנינו בצורה זו או אחרת. אבל אם השטח הוא בכל זאת שלו, אז אם יש שם נפט הוא שלו.

שר הבטחון מ. דיין:

אם הוא יקבל זאת חזרה. אם עושים שלום - אז זה שלו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

כאשר יהיה הסכם שלום, זה יהיה בוודאי חלק מההסכם. בענין סוריה בכל זאת הייתי רוצה שנשמור על מה שאמרנו לעולם, שאנחנו לא מחפשים כאן טריטוריה, אבל אנחנו רוצים להבטיח כאן קו שבו לא יוכלו להכנס עם נשק. שיהיה ברור פעם לתמיד, שאם יש הסכם, המים אינם רק שלהם, ואולי צריך יהיה לעשות מחדש את חשבון המים, בייחוד אם חלק מהערכים נשאר אצלנו. אני מסכים ביחס לזה שצריך להיות מאחז על הבאניאס. עד היום אינני יודע מה הענין הזה של 10 מטר מהמים.

שר הבטחון מ. דיין:

10 מטרים אלה זה ענין של גאות ושפל. הגבול הוא המים, אבל היות והמים פעם עולים ופעם יורדים, 10 מטרים אלה נעים למעלה ולמטה, עם הגאות ועם השפל. זה לא שייך לבאניאס, זה נוגע רק לכנרת.

שר העבודה י. אלון:

אם אתה אומר: מאחז בבאניאס, אני אומר שצריך להיות מאחז גם בכנרת.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לגבי הבאניאס, אני אומר שבמה שנוגע למים, זה יעלה לנו בדם.

שר העבודה י. אלון:

אז הם יבטיחו שהם לא פוגעים בענין המים.

שר הבטחון מ. דיין:

על זה אפשר לעשות הסכם.

השר מ. בגין:

10 המטרים של שפת הים הם חשובים מאוד.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לכאורה הם ישנם. יתכן שצריך פעם לדרוש שכאשר הכנרת מלאה על גדותיה, צריך לקבוע עמודים ולסמן שמכאן מתחילים 10 המטרים.

שר העבודה י. אלון:

אתה אומר כמה שנוגע לסוריה - תמורת שלום וסידורים שימנעו החזרת מערך צבאי לרמה, ותמורת הימנעות מפגיעה בזכויות המים והדיג, אתה מוכן להסתפק בגבול המנדטורי.

שר החוץ א. אבן:

אני אמרתי: ויתור על מלחמה עממית.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מה זה ויתור? אם עושים הסכם שלום - אין מלחמה. היות ואינני יודע אם זה 800 - 900 אלף או מליון ערבים, אין מנוס מזה שיהיה גם חלק מהשטח אם אנחנו אומרים שהגבול הוא הירדן. אני מודה שפעם אני נטיתי לעשות יד אחת עם חוסיין, אבל חוסיין אינו נצחי. אבל עם חוסיין צריך להיות הסכם שלא מעבירים נשק לגדה המערבית, ואם הם נכנסים עם נשק לגדה המערבית, אנחנו נכנסים עם נשק לגדה שלנו.

המנכ"ל ד"ר י. הרצוג:

תוך השארת הגדה המערבית אצלו?

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם הוא מקבל חלק מהגדה המערבית, אינו יכול להעביר שם נשק. אם היה מתברר שאפשר למצוא חלק ושנשים יוכלו שם לשלוט באופן אוטונומי בחלק שלנו, צריך לדעת שזה דבר זמני, עד שיגיעו לעצמאות או אחרי עצמאות יהיו מתמרדים, ואולי אחר כך יתקשרו עם ירדן, אבל על זה עוד מוקדם לדבר. אמרנו שצריך לבחור מנהיגות של ארבעה - חמישה אנשים שיש להם אמון מצד הציבור הזה.

אומרים שבעזה יש כ-400 אלף איש. השר דיין אומר שצריך להשאיר את עזה בסטטוס שלה כיום, מאחר שיש מישור שמאכיל אותם.

שר הבטחון מ. דיין:

בינתיים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אולי אפשר להבהיר שאם יהיה שם חלק אוטונומי, ויש שם קצת מים - אינני מכיר היטב את השטח - אולי אפשר לעשות התיישבות.

שר הבטחון מ. דיין:

האמריקנים רוצים להפטר מההזנה הנצחית הזאת של הפליטים. מבחינה מספרית אפשר להגיד שאם בחלק שלנו יש 2.5 מליון איש, 900 אלף איש יכולים לשבת בגדה המערבית, אבל שם לא יעסקו רק בחקלאות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מי יעשה שם תעשיה כזאת? התעשיה היום היא אוטומטית וההוצאה לפי גולגולת היא הרבה יותר מכפי שיכולה להיות שם.

שר הבטחון מ. דיין:

לכן אנו אומר שבינתיים הם יושבים ומאכילים אותם.

שר העבודה י. אלון:

צריך יהיה לתת הכרה במעבר לים.

שר הבטחון מ. דיין:

ישנה בעיה של הגדה המערבית. בעזה הדבר מסודר בינתיים על ידי אונרר"א, אבל אונרר"א איננה מסוג הדברים שהם יכולים לבוא ולשאול אותנו מה אנחנו מתכוונים לעשות או עושים בעזה. בשעה שבענייני הגדה מוכרחים מיד להגיד משהו, כי זו בעיה שלא היתה קיימת.

ראש הממשלה ל. אשכול:

הגדה המערבית לא מעסיקה אותי. הם חיים היום על משהו, גם אם חוסיין אינו קיים שם.

שר העבודה י. אלון:

יש פה בעיה אחת, שהיא מחולקת. נניח שמוסכם שאין מחזירים את הגדה המערבית לחוסיין, והגבול המזרחי הוא הירדן. צריך להחליט האם ניגשים לאלתר תחת הלם הכיבוש להקים אוטונומיה ערבית עד עת-מצוא, או שמחזיקים ממשל צבאי כפי שהוא היום.

שר הבטחון מ. דיין:

אני בעד זה שבגדה המערבית ניגשים לזה עכשיו, רק בעזה אני מציע לא לנגוע עכשיו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

יתחילו להציק לנו עם הממשל הצבאי, אם אפשר שזה יהיה דבר אוטונומי, אפשר לוותר על הממשל הצבאי. זה מצלצל יותר טוב. לו לבית לחם היתה קדושה ערבית, הייתי נותן להם אפשרות של אוטונומיה; אבל שם יש קדושה נוצרית.

שר הבטחון מ. דיין:

יש שם שלטון מקומי.

שר העבודה י. אלון:

הר חברון צריך להשאר אצלנו בשלמותו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אתמול עברתי בשטח הזה וראיתי שהוא מעובד יפה. אינני יודע אם הכל מעובד. יכול להיות שאם זה יהיה בדינו, אולי נרצה להעביר לשם 50 אלף נפש מהפליטים מעזה, ואולי אנו בעצמנו נוכל ליישב את החלק המערבי הזה. צריך לבדוק אם ניתן להשאיר שם חלק אוטונומי.

שר הבטחון מ. דיין:

בענין עה והפליטים - זה דבר שהוא עכשיו בידיו של מישו אחר, זה לוחץ על מישו אחר, אלא אם נתנדב להגיד שזה לוחץ עלינו. זה לוחץ היום על האמריקנים. אם ההצעה היא ליישב אותם בעבר הירדן המזרחית או סעודיה, וחסיין יהיה מוכן, ישבו אתו על הסכם להעברת פליטים מעזה אליו. זה כל כך כבד וזה מעיק עליהם, שאנחנו לא צריכים לבוא עם זה עכשיו. אצל חסיין יש מעט פליטים. אני מדבר על העברת פליטים בהדרגה. כרגע זו לא בעיה שלנו, זו היתה בעיה שלנו אילו היו מפנים את השטח, אבל הם הסכימו לאזור הזה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אונרר"א מקבלת ממישהו את הכסף בעד זה.

שר הבטחון מ. דיין:

מהאמריקאים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

יוכלו להחזיק בהם שנה-שנתיים, אבל אחר כך יפסיקו. אנחנו אמרנו לאמריקנים שיחדלו לתת כסף, אז הם יתיישבו.

שר הבטחון מ. דיין:

אמרנו שעל מדינות ערב ליישב אותם. נאמר שאמריקה תבוא אלינו ותשאל: מה יהיה הסוף? זה שלכם. נשב אתם על תכנית, אבל היום אנחנו מקבלים על עצמנו דבר שאינו לוחץ עלינו. אני מתכוון כרגע רק לעזה.

שר העבודה י. אלון:

אני מסכים שלגבי עזה יש זמן.

שר הבטחון מ. דיין:

מוסכם שאנחנו מגששים בינתיים בקרב המנהיגות

הערבית.

ראש הממשלה ל. אשכול:

יש דבר אחד מוסכם על ידי כולם: חוזה שלום עם

מצרים ועם סוריה.

השר מ. בגין:

מדובר על חוזי שלום ולא חוזה שלום עם שתיהן יחד.

המנכ"ל י. הרצוג:

לגבי מצרים וסוריה אין חילוקי דעות.

שר העבודה י. אלון:

השאלה אם זה שלום של ממש.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מציע לא לומר כרגע מה יהיה בהסכם, זה עוד לא כל כך רחוק. בינינו אנחנו יכולים לומר שבמסגרת הסכמי שלו נדבר על פירוז ותיקוני גבולות, אבל זה עוד כל כך רחוק, שבינתיים לא צריך לדבר על פרטי ההסכם.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם אנחנו אומרים לג'ונסון, כי ברגע שיש חוזה שלום ושומרים על השלום, אנחנו לא דורשים בעלות על הקרקע, זה דבר עצום. אני מנסה לראות משהו שיושב בשיחה עם ג'ונסון ועם בנדי, והם ישאלו על כך, אז אנחנו אומרים: "הם היו יורים בנו ואנחנו פעלנו כאן להגנה עצמית. זה מובן".

שר הבטחון מ. דיין:

צרי להיות מובן שבהסכם שלום לא יהיו לנו תביעות

שחורגות מהסכם שלום מקובל.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אבל אם הם ישאלו: "האם תקימו ישובים שם בצפון?".

המנכ"ל ד"ר י. הרצוג:

אם עומדים על הסכמי שלום, יכולים להגיד שעלול

להיות לחץ אחר.

השר מ. בגין:

הערה לתוספת של שר החוץ בקשר עם סוריה. אני מציע לא להזכיר בשום מקרה את המלחמה העממית. אם אנחנו מדברים על הסכם שלום, יש בזה סתירה.

שר החוץ א. אבן:

פעם חתמנו על חוזה לאי התקפה.

השר מ. בגין:

שני הצדדים מסכימים לחוזי שלום, ואחר כך מדברים על כל התנאים.

ועכשיו אני בא לעיקר. אני רואה סכנה גדולה מאוד בהודעה על חבל אוטונומי, ואסביר מה הסכנה. ראשית, הסכנה היא מיידית, משום שאנחנו עלולים להזמין לחץ לא לחבל אוטונומי, אלא למדינה פלשתינאית, כפי שיש באחת ההחלטות של האו"ם. למה לנו להזמין עלינו לחץ זה. זה אותו הדבר במשחק שח, כאשר שני הכלים בידנו. אנחנו נאמר "אוטונומיה", אז העולם יגיד: "היהודים מסכימים כבר לאוטונומיה, למה שאנחנו נסכים רק לאוטונומיה?". היו דיבורים על שתי מדינות, יהודית וערבית, אז ידרשו להקים מדינה ערבית.

נניח שמוקם אותו חבל, נחוץ שתהיה לו יוריסדיקציה, ואנחנו נלחמנו נגד זה, כי בזמנו הבריטים הציעו כל מיני הצעות של מימונים, ואנחנו אז חרדנו ש-"LEGISLATIVE COUNCIL" עלול להכריז על עצמאות. אז נצטרך לדכא אותם, כי הם מכריזים עצמאות? ואני יכול למנות עוד סכנות, על כן אני מבקש שהממשלה לא תחליט על מעשה זה היום או מחר, ובוודאי שאין סיבה להוציא בעניין זה הגה מפינו כלפי חוץ. בוודאי לא לפני גמר עצרת האו"ם. קודם כל, עלינו לעבור את עצרת האו"ם, אנחנו לא עושים עכשיו עוול לאנשים אלה, אנחנו מאכילים אותם, יש להם עיריות ובתי ספר וכל השירותים, למה לנו עכשיו להתחייב על זה? אני מבקש שעל זה יהיה דיון רחב, זה לא כל כך פשוט.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מה עוד אפשר להציע?

השר מ. בגין:

איננו צריכים להיות חפוזים בעניין זה. ההבטחה הזאת לא תפתור את בעית יחסי הערבים ולא תפתור את בעית יחסי הידידות. אני מבקש שלא נכריז על זה כלפי חוץ, אפילו במלה אחת.

שר הבטחון הודיע מה שהודיע, דאגתו לפרלמנט שם, זה עניין של אזרחות. אומרים בחוק הכנסת שרק אזרח יכול להצביע, לא הענקנו להם אזרחות, אינם יכולים להצביע.

אני מבקש שלא נקבל על זה החלטה עכשיו ולא נכריז על זה בפני גורמים זרים, כי אז עשינו צעד ראשון לקראת סכנות מסוימות. לכן אני מבקש, קודם כל, שנעבור שלב זה של עצרת האו"ם.

שר העבודה י. אלון:

אבל צריך להחליף דעות על זה בוועדת השרים לענייני בטחון.

השר מ. בגין:

בוודאי, אבל אני מבקש לא להכריז על זה ולא לדבר על זה עם גורמים חיצוניים. אני מבקש לא להביא תכנית כזאת, גם אם יש דעות כאלו בממשלה. אולי באחד הימים אצליח לשכנע את החברים, הייתי רוצה לשוחח על כך עם ראש הממשלה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מוכן להשתכנע מכל דבר, אבל נניח שישאלו אותנו: "אתם אומרים שהגבול הוא ירדן, עם כל מה שיש שם? שמתי לב שאתה נזהר להגיד שמגרשים. אז ברור שבמקום שני מליון ו-400 אלף יהודים ועוד 300 אלף ערבים, יהיה עוד מליון וחצי ערבים, מה אז?"

השר מ. בגין:

אני לא מדבר על ההתפתחות עכשיו, התשובה שאנחנו יכולים להשיב לידידינו האמריקנים: הבעיה האתנית היא מאוד רצינית, יש בעיות שונות, תנו לנו זמן לחשוב על זה. האם מוכרחים עשרה ימים אחרי סיום המלחמה לתת תשובה על הכל?

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני בטוח שמי שיהיה בחוץ לארץ וינהל שיחות, לכשיחזור יראה שאי אפשר להסתפק בזה. אני אמרתי בזמנו שאנחנו איננו מקבלים פליטים בחזרה, הם יושבים איפה שהם יושבים. עכשיו אתה אומר: אמנם היתה מלחמה, הגבול הוא הירדן, מטבע הדברים שאם המדינה הזאת מקבלת שטח, אז האנשים שייכים לשטח. הדבר הכי קל הוא להגיד שלא לדבר על זה שבוע ימים. אבל אם אנשינו בארצות הברית יושבים עם אנשים כמו בנדי, שיודע את העניין, אין לי ספק, שהם ישאלו שאלות, והתשובה הזאת: "עוד אינני יודע" - מספקני אם זו תשובה.

השר מ. בגין:

לא שאינני יודע, אבל יש כל מיני דעות ויש

דיונים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אז הוא ישאל מה הדעות.

שר החוץ א. אבן:

אז בנדי יגיד שיש לו הצעות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מבין שאנחנו אומרים כי עזה שייכת לישראל. 400 אלף ערבים אלה מישו מאכיל אותם, אולי נחפש יחד מקומות אחרים ליישובם, ואולי נדאג להגירה. אינני רוצה לדבר על דבר שאינני יודע, בדיוק כמו שאינני יודע להשיב לשאלה אם אנחנו נקים יישובים בצפון או לא. לגבי גוש עציון, למשל, שמעתי שחלק מאנשי כפר עציון מיעצים לחשוב הרבה, שלא למהר ליישב את כפר עציון. ויש אחרים שמבקשים לישב את המקום מיד. אינני יודע לענות על זה, אם אמנם אפשר לישב שם אנשים, כי מים אין שם, והמים מהירדן שם הם מלוחים מאוד. דיברתי על זה עם רענן וייץ.

שר העבודה י. אלון:

נמשיך את הקו בכנרת עד לעמק בית שאן, ומשם הלאה. נקים היאחזות של ישובים לאורך הירדן. אבל נמשיך את הקו מהכנרת ועד עמק בית שאן והלאה, ונקים שם היאחזות של ישובים לאורך הירדן.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני חושב שצריך להטיל על משהו לשבת חודש-ימים וללמוד את הבעיות הללו. אנחנו רוצים להקים ישובים במשולש. אינני יודע אם אנחנו יכולים לסכם.

שר העבודה י. אלון:

נטיל על רענן וייץ עם קבוצת אנשים, אילו היינו רק אנחנו והערבים פנים אל פנים, ההצעה יכולה להתקבל. אבל היות ויש חשש שהאמריקנים יתקשרו להצעות בלתי רצויות, בלי הצעת נגד מצדנו אנחנו עלולים להחמיץ דבר חשוב מאוד.

השר מ. בגין:

בשבילי ההצעה של אוטונומיה היא חמורה ביותר. אני יכול רק לבקש לשוב ולכדוק אותה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

איזה דבר אחר יכול להיות?

השר מ. בגין:

הערבים שם הם תושבים ולא אזרחים ואין להם זכות הצבעה. אין שום חובה במשך שבועיים להגיד דבר בענין זה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אמרנו שהם בחבל אוטונומי אינם בוחרים לפרלמנט שלנו.

השר מ. בגין:

אני חושש שאם נוציא מפיו את המלה "אוטונומיה" היא תתחיל לפעול במעגלים שלה. בעצרת יש הצעה שניסוג מהשטחים, אז קודם כל נעבור אותה, אבל עד אז אל נוציא מלה זו של אוטונומיה מהפה, אנחנו לא ידועים איך זה עלול להתגלגל.

שר החוץ א. אבן:

אולי אנחנו מפריזים קצת בחשיבותה של העצרת. היא איננה הזירה היחידה והמרכזית, הזירה המרכזית היא אותה מדינה שעומדת נגד הלחץ של הנסיגה, והיא אומרת שאנו נעמוד אם יש איזו הידברות. יש דברים עצמיים היענות או סירוב. ראש ממשלת בריטניה, וילסון, שלח איש לשגרירנו רמז לשאול אם נהיה מוכנים להכנס למשא ומתן בלתי תלוי ונפרד עם חוסיין. הוא הבטיח להעביר את הדברים ולהשיב לו את תשובתנו הרשמית בהקדם, מה כן ומה לא.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני הייתי אומר: שכנות טובה משני הצדדים של הירדן.

שר הבטחון מ. דיין:

בענין חוסיין צריך לקבל החלטה ברורה. זו לא שאלה אם לומר ששם תהיה אוטונומיה או לא. אם תאמר לחוסיין שאתו יכולים לדבר רק על שכנות טובה משני צידי הירדן, לא נקבל יותר תגובות. אם נאמר שמוכנים לדבר אתו, פירוש הדבר שמוכנים לדבר אתו על הגדה המערבית. לגבי הגדה המזרחית הוא לא צריך אותנו, פה אין שום שאלה. זה יצא כאילו לעג לרש. אז אנחנו צריכים לומר לעצמנו שאיננו רואים באיזה תנאים שהם את השליט בגדה המערבית.

והיות ואני נגד זה, אני מציע שלא ננהל משא ונמתן ולהגיד שהוא לא פארטנר בענין זה. בניסוח הסכם אולי אפשר להגיד זאת אחרת.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני בעד זה שנדבר אתו.

שר הבטחון מ. דיין:

על מה?

ראש הממשלה ל. אשכול:

נניח שאני מתחיל מזה שאנחנו שכנים, אז צריך קודם כל לדון על חוזה שלום קבוע.

שר הבטחון מ. דיין:

פנה אלינו וילסון ולא חוסיין. עם וילסון אפשר לדבר. אפשר לומר שאין בדעתנו להחזיר את שלטונו של חוסיין באיזו צורה שהיא לגדה המערבית. אם הוא מוכן לדבר על יסוד הנחה זו, בבקשה. אם לא אומרים זאת, אז זה מקשה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

יכול להיות שבעוד כמה שנים נרצה להגיד שהם אינם יכולים לבחור לכנסת, אבל אנחנו לא נשיג אותם עם הילודה, ואז בעוד כמה שנים הם יגידו: "אנחנו בישראל, אנחנו מיעוט גדול מאוד, מדוע אין לנו זכות בחירה?" ואז יהיו לנו בעיות בינלאומיות נוראיות.

השר מ. בגין:

גם כך יהיו לנו בעיות בינלאומיות, ועל ידי דיבור על אוטונומיה או דבר דומה, אנחנו כבר מזמינים אותם.

שר הבטחון מ. דיין:

אתה בעד זה שנדבר עם חוסיין על הגדה המערבית?

השר מ. בגין:

אינני חושב שצריך לתת סירוב מוחלט על ההצעה הזאת. אם רוצים שניפגש עם חוסיין, נשמע מה שיש לו להגיד.

שר העבודה י. אלון:

אפשר לקיים שיחה ללא תנאים מוקדמים.

ד"ר י. הרצוג:

המעלה הגדולה בזה היא, שאם אתה נפגש אתו בלי שנבהיר לו מיד, בפגישה הראשונה, שאלה ואלה הם התנאים שלנו, שזה ישפיע על התפוצצות החזית הערבית, כי הדבר הזה לא ישאר סוד. בתנאים הנוכחיים דבר כזה יכול להיות.

שר הבטחון מ. דיין:

ואם אתה תגיד לו שהגבול שלנו הוא הירדן ואין לו מה לעשות בצד זה של הירדן, הפגישה הזאת תארך 5 דקות בדיוק.

המנכ"ל ד"ר י. הרצוג:

יכול להיות, אבל המעלה הגדולה היא שאפשר לדבר אתו על איחוד כלכלי בין שני חלקי הירדן. אולי אז תהיה אפשרות להעביר חלק מהערבים לגדה המזרחית. אבל, הבעיה היא שפגישה עם חוסיין תלויה במדיניות שאנחנו קובעים לעצמנו.

אני רוצה להציע סיכום לוועדה, לאור הדברים שנאמרו כאן, בנקודות שבהן יש הסכם, ובנקודות שבהן יש חילוקי דעות.

לגבי סוריה ומצרים, הכל מודים שהתנאי הוא שלום אמת, ובמסגרת של הסכם לשלום יש לומר לאמריקנים, כי ברור שהסכם שלום עם המצרים ועם הסורים יהיה בדומה להסכם שלום עם כל המדינות האחרות, מבלי להכנס לפירוט יתר. הסכמי שלום עם סידורי בטחון שנותנים לנו את כל הזכויות שיש למדינות אחרות. הנקודה המרכזית כאן היא, כפי שציין השר דיין, שאם בנדי עלול לשאול, אנחנו גורסים שקודם כל צריך להיות שלום, וזוהי שאלה פוליטית. ככל שארצות הברית תתייצב מאחורי התביעה לשלום והמשטר בירדן יחתור להגשמתו, יש תקווה לשינוי המשטרים שם. ב-1956/1957 היה מצב אחר, ואז הם פעלו כפי שפעלו. היום בכל זאת יש סיכוי לחוזה שלום, ולגבי תנאי השלום לא נכנסים עכשיו לפירוט, אבל מבחינה פנימית זה ברור: חופש השיט בשארם-א-שייח', חופש השיט בתעלת סואץ, ואולי החזקת כוח בשארם-א-שייח' וחופש מעבר אווירי.

ראש הממשלה העלה כאן את המחשבה ביחס למקורות המים והבאניאס, ושם יש מחשבה על ישובים.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מציע לא לומר כלום, כאשר הם יגידו שהם מוכנים עקרונית, אז נדבר אתם.

שר החוץ א. אבן:

זו נקודה חשובה, אם בנדי ואחרים לא נכנסים לדיון בבעיות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אבל בענין המים צריך להגיד.

שר הבטחון מ. דיין:

אם הוא לא מוכן, אז לא צריך להגיד כלום. בשיחה השניה, אחרי שהוא יאמר שהוא מסכים עקרונית והוא רוצה לדעת מה זה הסכם שלום, נבוא אליו עם פירוט. אבל זה כל כך רחוק, שלדעתי לא צריך עד אז להוציא את המרצע מן השק.

המנכ"ל ד"ר י. הרצוג:

אז בנדי ישאל: "אם אתם מדברים על שלום, מה פירוש שלום?" אז נגיד שכאשר נשב אתם נדון?

ראש הממשלה ל. אשכול:

השאלה אם לעורר את ענין המים או לא?

שר העבודה י. אלון:

לדבר על זכויות המים מבלי להגיד איך אנחנו רוצים

להבטיח אותן.

המנכ"ל ד"ר י. הרצוג:

אני ממשיך בסיכום הנקודות שהועלו כאן. לגבי עזה, יש קצת חילוקי דעות. רב החברים אומרים שצמאירים את עזה כמקום סגור ולא נוגעים בזה. יש דעת של מיעוט המציע לנסות לבדוק אפשרות של יישוב פליטי עזה בסיני. כנגד זה הטענה החזקה מאוד, כי ברגע שעושים זאת פוגעים באפשרות של הסדר עם המצרים, ובין כה הדבר הזה איננו מיידי. אני מבין שסיכום זה של חילוקי הדעות וההצעות נצטרך להביא לוועדת השרים לעניני בטחון.

לגבי הגדה המערבית, הבינותי שיש ארבע דעות שונות, ואני רוצה לסכם את ארבע נקודות ההדגשה: השקפת השר בגין היא שעלינו לשמור על כל השטח של ארץ-ישראל מבחינה היסטורית, ואין כל אפשרות לוותר על שום חלק מזה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לא על זה הוא שם את הדגש.

המנכ"ל ד"ר י. הרצוג:

בשלב הראשון אנחנו מקבלים שהערבים במשך חמש או שבע השנים הראשונות לא יקבלו זכות בחירה לכנסת, והם יחיו שם תוך זכויות פנימיות מבחינת חינוך, שירותים וכו'.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני חושש מזה, יש בזה משום הונאה, כי תוך שבע שנים הם יכולים להתרבות ולהיפך למיעוט גדול ביותר.

שר הבטחון מ. דיין:

אני לא מבין, אם יש בענין זה חילוקי דעות אנחנו

מסכמים את חילוקי הדעות?

המנכ"ל ד"ר י. הרצוג:

אני מסכם את הנקודות השונות שהועלו כאן לדיון

בועדת השרים לענייני בטחון.

השר מ. בגין:

יש חילוקי דעות על דבר אחד, אם להכריז על כוונתנו להקים שם חבל אוטונומי או לא.

המנכ"ל ד"ר י. הרצוג:

השר דיין לא הציע להקים שם חבל אוטונומי, אלא לבוא בדברים עם האנשים המקומיים.

שר הבטחון מ. דיין:

כלפי חוץ הצעתי לא להכריז שום דבר. כלפי פנים, אמרתי שקודם כל נאמר לעצמנו שננקוט צעדים כאלה שימנעו שערכי הגדה המערבית יצטרפו לערכי ישראל. זה כלפי פנים במסגרת הממשל הצבאי.

שנית, המסגרת של הממשל להצבאי קיימת, ואני מציע שנקים מועצה מייעצת של קבוצת מנהיגים שם, שנשב אתם, כי יש לנו שם מנהיגים ערביים בדרג של ראשי ערים וגם בדרג גבוה יותר. אפילו אם הייתי מקבל את דעת השר בגין, הייתי מציע אותה הצעה. יש בעיה של מליון ערבים שצריך לעסוק אתם בענייני יום-יום. יש שם צירי פרלמנט ויש קבוצת מנהיגים, יהיו להם עתונים ויהיו מבקרים, שתהיה קבוצה של שלושה - ארבעה אנשים, ראשי עיריות וצירי פרלמנט שיהיו בוועדה מייעצת ליד המושל הצבאי. צריך לבדוק אם הם מוכנים לכך בלי שום הכרזה על אוטונומיה או דבר אחר. אם מושל ירדן יהיה מוכן לשבת אתנו בממשל הצבאי, זה יהיה הישג גדול.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ואם יש שם 800 אלף ערבים ומישהו מסית אותם או מסביר שלושה-ארבעה מנהיגים אלה לא שווים, והם רוצים אחרים, לא תתן להם?

שר הבטחון מ. דיין:

היום לא נעשה בחירות.

השר מ. בגין:

צריך לעשות מפקד בשביל לדעת כמה אנשים יש שם.

שר הבטחון מ. דיין:

יכול להיות שאנחנו נפנה והם לא ירצו, זו לא שאלה עקרונית אם תהיה מועצה של שלושה או יותר. אם הייתי יודע שמוסכם עלינו שחוסין אינו עובר את ירדן המערבית, ונוקטים כל הצעדים שהם לא הופכים לאזרחי ישראל, זאת הייתי רוצה. ואז אפשר לומר לבנדי בדיוק מה הסטאטוס שלהם. נגיד להם שאיננו

רוצים את חוסיין פה ולא רוצים אותם כאזרחים.

השר מ. בגין:

את החלק השני לא הייתי אומר.

שר הבטחון מ. דיין:

אבל אם הוא ישאל. אם נגיד לו שיהיה קנטון או דבר

דומה?

שר החוץ א. אבן:

אפשר להגיד שיתן לנו זמן לחשוב ולהתייעץ.

השר מ. בגין:

אתה מסכים שכלפי פנים לא צריך להכריז?

שר הבטחון מ. דיין:

בכל הדברים האלה אני בטוח שנקבל תשובות שליליות,

אז זה ישרת אותנו יהיה לנו זמן.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אתה לא צריך להגיד גם כלפי חוץ מה שאתה אומר פה, שהירדן הוא הגבול. אנחנו טוענים שנהר הירדן חוצה אותנו, ועל כן זה הגבול. יקום מישור ויגיד: "אז מה? כמו שחיתם עד עכשיו, גם בעוד 25 שנה יהיו השטחים האלה." אז מה נאמר? אתה אומר שנגיד: דיה לצרה בשעתה.

השר מ. בגין:

אפשר להגיד שאנחנו חושבים, הממשלה דנה ומתייעצת.

המנכ"ל ד"ר י. הרצוג:

אז מסוכם שלא מכריזים שום דבר פורמלי, אלא אם יש

מגע מעשי.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אנחנו גם בכנסת נצטרך להגיד משהו, ואנחנו צריכים להגיד גם לעצמנו, אם כי אולי לא צריך להגיד זאת, שאנחנו מחפשים דרכים שהם לא יהפכו אותנו למיעוט.

השר מ. בגין:

לא צריך למהר בזה גם בכנסת.

ראש הממשלה ל. אשכול:

נניח שהנציג הקומוניסטי ישאל, האם כל הערבים

שווי זכויות או לא, מה נאמר?

השר מ. בגין:

התשובה פשוטה, חלה מהפכה בעבר הירדן, איננו מגרשים אף אחד, הממשלה יושבת ודנה בפתרון קונסטרוקטיבי לבעיה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

בממשל הצבאי היתה להם זכות בחירה.

השר מ. בגין:

יש הכדל, הם נשארו בתחום שבו קמה מדינה, בינתיים עברו תשע-עשרה שנה והם חונכו להרג ולרצח.

שר הבטחון מ. דיין:

אז העניין התחיל מזה שכבת אחת, עם ביטול הסכמי שביתת הנשק צירפנו אותם לישראל. לא היתה שום שאלה שהממשל הצבאי חל על ישראל.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מה תגיד בכנסת לגבי הסטאטוס שלהם?

שר הבטחון מ. דיין:

זה עוד לא נקבע.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מתי זה יקבע?

שר הבטחון מ. דיין:

לא צריכים לתת התחייבות. הייתי מסתפק בזה שאנחנו רואים בתוך הגבול הישראלי את הירדן, וביחס לתושבי הערים אין לנו הגבלות, אנחנו נוקטים היום קו של מעבר חופשי מאזור לאזור. ולגבי הסטאטוס המדיני, הדבר הזה טרם נקבע, אנחנו עומדים עכשיו לפני מצבים חדשים ויש שאלות רבות.

השר מ. בגין:

יש פה בעיות גם מבחינה בטחונית.

ראש הממשלה ל. אשכול:

את המגע עם חוסיין לדעתי לא צריך לדחות, אי אפשר לדעת מתי נזדקק לו. אפשר להגיע לשיחה, ואז אפשר להגיד לו: "אתה רואה מה יצא מזה?". יתכן שהוא זקוק למעבר חופשיע לנמל חיפה, ותמורת זה יהיה חוזה שאין לו קשר עם מצרים.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מתנגד לזה לחלוטין. במשך עשרים שנה הוא הסתדר בלי חיפה, עכשיו, כשלקחנו את ירושלים דווקא זה חסר לו? לא לקחנו לו את זה עכשיו. הוא רוצה דבר ברור. לקחנו ממנו דברים, נניח שיבוא היום ונאצר וסוריה יגידו שהם מסכימים לשלום, אבל בתנאי שיתנו להם בחזרה מה שלקחנו.

השר מ. בגין:

אולי אתה צודק, צריך להמשיך ולחשוב על זה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לווילסון אפשר להגיד שבדעתנו לשמור על הירדן כגבול. בכל זאת, אנחנו מדינה שכנה ורוצים יחסי שכנות טובים.

המנכ"ל ד"ר י. הרצוג:

ישנה הצעה של השר אלון בענין ישוב הרצועה מטירת

צבי.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אבקש את מחלקת ההתיישבות לבדוק זאת, עכשיו הכל

ילך דרך הסוכנות.

שר הבטחון מ. דיין:

אני רוצה להגיד שאינני מתלהב מזה, ולדעתי לא צריך לעשות זאת. בענין הגדה המערבית וירדן, יש ענין של צרכים בטחוניים, לא יהיה להם נשק, לא יהיו תותחים וטנקים, הגבול שלנו, זה ענין בטחוני. גם עכשיו וגם בתקופה הקרובה נצטרך לקיים פטרולים, אם יהיה צורך מבחינה בטחונית, אפשר יהיה להעמיד טנקים באיזה מקום, אבל אני לא מציע להתחיל עם התיישבות שפירושה התנחלות במקום.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אולי אפשר להעביר 1000 משפחות ערביות מעזה

וליישב אותן שם?

שר הבטחון מ. דיין:

זה הכל קשור במיכנים צבאיים, והיות ולהם אין צבא שם, הצבא יושב עם טנקים למעלה ובדרך למטה יש פטרולים. לא הייתי רוצה להתחיל עכשיו עם התנחלות של ימים עברו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אבל אתה לא מתנגד אם יתברר שאפשר להעביר לשם

מאות או אלפי משפחות ערביות?

שר הבטחון מ. דיין:

זה יכול להיות, אולי גם ערבים מקומיים, אבל אחר

כך, לא עכשיו.

השר מ. בגין:

צריך בכל זאת להחיש פרוצס אחד: לקבוע אוכלוסיה מעורבת בערים הגדולות כמו חברון, בית לחם וכו'. לא צריך להשאיר אותם במצבה של נצרת מלפני הקמת המדינה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

בינתיים אין יהודים. אולי אפשר רופאים, מורים ובעלי מקצועות חופשיים להעביר. אולי אפשר בחברון לפתוח עוד הפעם ישיבה. אפשר לעשות זאת על ידי דברים כאלה.

שר הבטחון מ. דיין:

אם אנחנו אומרים שאיננו רוצים שערכי שכם יצאו לחיפה, איננו יכולים לדרוש שיהודים יתיישבו בחברון. צריך להחליט, האם כל אחד חופשי לנסוע לכל מקום, או שזה אזור נפרד.

ראש הממשלה ל. אשכול:

זאת אומרת שלא יהיה מסחר בינינו?

שר הבטחון מ. דיין:

יכול להיות שכן, אבל אחר כך. אנחנו אומרים שיש גבול פנימי, זה לא גבול חיצוני, אז בוודאי שהם צריכים קודם כל להתכלל מחיפה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

והם יגיעו מחיפה לירושלים דרך שכם.

שר הבטחון מ. דיין:

הם אזרחי ישראל.

השר מ. בגין:

בממשל צבאי לא תמיד יש תנועה חופשית.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מציע שיהיו הסדרים שיבטיחו הבחנה גיאוגרפית, אבל פרט לירושלים לא הייתי עושה עכשיו שום התיישבות, לא בגוש עציון, לא בערכה ולא בחברון. אני רוצה לבדוק אפשרות של קו גיאוגרפי, שהם שם ואנחנו פה. אם אחר כך תהיה אפשרות לשנות זאת לצרכי מסחר, זה דבר אחר. השר בגין מצד אחד טוען שצריך לתת קצת לחיות. בסדר. זה ענין כל כך מסובך, שאנחנו בעצמנו עוד איננו יודעים איך לכלכל זאת. אני לא רוצה שנכריז על אוטונומיה, כי בשבילי הענין הזה שמליון ערבים לא יצטרפו לישראל, חשוב לא פחות מהגדה.

השר מ. בגין:

אני מסכים, אפשר להמתין.

שר הבטחון מ. דיין:

איננו צריכים להתחיל בישוב חברון, ושמעתי שח"כ בן-גוריון רוצה התיישבות בגוש עציון. צריך להכריז על השטח הזה כממשל צבאי שבו צריכים רשיונות, ולרעתי היה צריך לבטל את רשיונות הכניסה, כדי שבינתיים לא יכנסו לשם ולא יהיה שום דבר.

המנכ"ל ד"ר י. הרצוג:

יש עוד בעיה, וזה ענין הסכמי שביתת הנשק. נכון אמר שר החוץ, שכל האנשים טענו כי אפשר להחליף את הסכמי שביתת הנשק בענין ביטול מצב הלוחמה. הם גרסו שאין סתירה, ואנחנו גרסנו שיש כאן סתירה. מבחינה בטחונית היה להם "קייז" הם אמרו: "אנחנו בלוחמה לא פוגעים, לכן איננו פוגעים בהסכם". עכשיו כשהרחיבו זאת מבחינה משפטית-בינלאומית אפשר להגיד שזה נגמר. אם לא נגיע לכך שמבחינה בינלאומית הסכמי שביתת הנשק הם חסרי שחר, תהיה בעיה של האו"ם, כי שם היתה מחלוקת בין האמריקאים ובין דאלס בענין שארם-א-שייח', ואם הם עכשיו ישאלו מה הקווים, המזכיר הכללי יגיד שזה בהתאם להסכמי שביתת הנשק. צריך להביא לביטול הסכמי שביתת הנשק גם מבחינה משפטית, אחרי שהם נתבטלו על ידי מצב של מלחמה. אם אפשר מבחינה בינלאומית להשיג חוות דעת מידיד משפטן שדבר זה התבטל, צריך לנקוט עמדה, כי אי אפשר לטעון שהירדן הוא הגבול שלנו ולהשאיר את הסכמי שביתת הנשק.

שר הבטחון מ. דיין:

זה נכון גם לגבי לבנון - או שיש הסכם שלום, או

שהגבול הוא לא גבול.

המנכ"ל ד"ר י. הרצוג:

כמו שהם אמרו שאין ואקום, גם אנחנו צריכים לטעון, ולו יכולנו להעמיד זאת מבחינה משפטית - בינלאומית, זה היה מחזק אותנו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מציע שד"ר הרצוג יחד עם המזכירה ינסו לסכם את העמדות השונות שכאו לידי ביטוי כאן, ונביא זאת לדיון בוועדת השרים לענייני בטחון.

מ ח ל י ט י ם :

להטיל על המנהל הכללי של משרד ראש הממשלה ועל מזכירת-הממשלה לסכם את ההצעות השונות שהועלו בישיבה זו ולהביאן לדיון בוועדת השרים לענייני בטחון.

הישיבה ננעלת